

Allmän SiS-rapport
2010:1

Forskningsprojekt

Finansierade av Statens institutionsstyrelse, SiS

Förord

Statens institutionsstyrelse (SiS) har, efter behandling i SiS vetenskapliga råd, delat ut cirka 117 miljoner kronor vid 16 ansökningstillfällen till forskning med relevans för tvångsvården av ungdomar och vuxna missbrukare. Under 1995/96 startade 17 forskningsprojekt som sammanlagt tilldelades 7,2 miljoner kronor för. För 1997 har 8,4 miljoner kronor delats ut till olika forskningsprojekt, varav sammanlagt 4,1 miljoner kronor gick till tio nya forskningsprojekt. För 1998 delades 10,8 miljoner ut, varav 3,9 miljoner till nio nya projekt. Avseende år 1999 har 8,1 miljoner kronor delats ut, varav 2,4 miljoner till 9 nya projekt. Inför år 2000 delades 6,6 miljoner kronor, varav ca 2 miljoner för 4 nya projekt. Sju nya projekt startade år 2001 till en kostnad av cirka 3 miljoner, 5 projekt år 2002 till en kostnad för något över 2 miljoner kronor. År 2003 utbetalades cirka 3,5 miljoner för fem nya projekt. År 2004 kostade 5 nya projekt 1,7 miljoner kronor. Inför år 2005 har beslut fattats för 4,9 miljoner kronor avseende pågående och för 2,2 miljoner kronor avseende 4 nya projekt. År 2006 tillkommer 6 projekt (3,3 mkr). I mars 2005 startade på uppdrag av SiS ett projekt med syfte att utvärdera det s k Vårdkedjeprojektet till en kostnad av drygt 2 miljoner för perioden 2005–2006.

SiS vetenskapliga råd beviljade 2 nya forskningsprojekt medel inför år 2007 men ett av dem kom aldrig till stånd. SiS lade samma år ut två forskningsprojekt i syfte att utvärdera regeringens satsning på förstärkt vårdkedja inom ungdomsvården. Det ena projektet skall utgöra en processutvärdering, den andra en effektutvärdering. Inom ramen för regeringens jämställdhetsintegrering gjordes en kartläggning av SiS klientarbete som uppdragsforskning. Dessa projekt kostade år 2006–2007 4,6 miljoner kronor. Ett ytterligare utvärderingsprojekt, av ett föräldrastödsprojekt kallat SiS-Komet, startade hösten 2007. Detta och 7 nya projekt finansierades för knappt 4,5 miljoner kronor år 2008. 3 nya projekt, 2 avseende ungdomsvården och 1 avseende missbruksvården, startade år 2009. Totalt finansierades forskning år 2009 för 5,3 miljoner kronor. Fem nya projekt startar 2010 till en kostnad på 4,2 miljoner. Ett av de nya projekten är inriktat på både missbruks- och ungdomsvård, resten på ungdomsvård. Pågående forskning uppgår kostnadsmässigt till 2,7 miljoner kronor år 2010.

Största anslagsmottagarna är Stockholms och Lunds universitet, som erhållit 29,3 resp 29,7 miljoner kronor sedan 1995/96. Disciplinmässigt är socialt arbete och psykologi största mottagare av anslagen (ca 29,5 resp 23,2 mkr).

Inom ungdomsforskningen har 27 av 57 forskningsprojekt letts av en kvinna, inom missbruksforskningen 12 av 37.

Totalt beviljade forskningsmedel (tkr) fördelat på vetenskapsdisciplin och områden:

<i>Disciplin</i>	<i>Ungdomsvård</i>	<i>Missbrukarvård</i>	<i>Totalt</i>
Socialt arbete	16592	15156	30198
Psykologi	14977	8473*	23450
Pedagogik	7611*	2126	7337
Sociologi	7786	1265	7511
Kriminologi	7172		7172
Socialantropologi	–	3011	3011
Juridik	4900*	1995	6390
Psykiatri	10699	688	11387
Alkohol- och narkotikaforsk.	2319	10574	11943
<u>Statistik</u>	–	<u>2239</u>	<u>2239</u>
<i>Summa</i>	<i>72056*</i>	<i>45527*</i>	<i>117583</i>

* varav en del är övergripande forskning som gäller både ungdoms- och missbrukarvård.

Katalogen har organiserats så att projekt som är nya jämfört med år 2009 står listade i början av katalogen. För respektive universitet listas först pågående (icke-avslutade) projekt i den ordning att de nyare kommer först och de äldsta sist. Avslutade projekt följer och är ordnade enligt samma princip.

Sammanställningen är gjord på SiS FoU i december 2009.

Innehållsförteckning

Förord	1
Nya projekt 2010	4
Forskning med inriktning på vård och behandling av utsatta ungdomar	5
Linköpings universitet	5
Lunds universitet	7
Malmö högskola	13
Stockholms universitet	13
Umeå universitet	17
Uppsala universitet	19
Hälsö högskolan i Stockholm	19
Högskolan i Jönköping	20
Växjö universitet	20
Örebro universitet	22
Göteborgs universitet	23
Karolinska Institutet	24
Stockholms läns landsting	26
Forskning med inriktning på missbrukare och vården; särskilt tvångsvården	28
Göteborgs universitet	28
Lunds universitet	29
Malmö högskola	33
Stockholms universitet	34
Växjö universitet	38
Umeå universitet	38
Uppsala universitet	39
Ersta Sköndal högskola	39
Socialtjänstförvaltningen i Stockholm, FoU-byrån	40

Nya projekt 2010

Ungdom

Vägen från utredning till åtgärd, Sofia Enell, Växjö universitet, 750 000 kronor (sid 20)

En randomiserad kontrollerad studie av en KBT-behandling i grupp med syfte att förbättra ungdomars psykosociala hälsa – specifikt psykisk ohälsa och missbruk, Anders Tengström, Stockholms läns landsting, 950 000 kronor (sid 26)

Övrigt

Att kartlägga hur läs- och skrivsvårigheter inverkar på bedömningen av begåvning och andra kognitiva störningar i två sampel av inskrivna på LVM-hem och ungdomshem, Idor Svensson, Växjö universitet, 750 000 kronor (sid 21)

Doktorandprojekt

Ungdom

Sexuellt risktagande bland tvångsomhändertagna ungdomar inom SiS – behovsanalys och modellkonstruktion, Sven-Axel Månsson/ Malin Lindroth, Malmö högskola, 800 000 kronor (sid 13)

Effekter av kognitiv träning på skolprestation och självreglering av beteenden, Bert Jonsson, Umeå universitet, 950 000 kronor (sid 17)

Forskning med inriktning på vård och behandling av utsatta ungdomar

Linköpings universitet

Pågående projekt

En studie om etnicitet, kön, pojkar och unga män i institutionsbehandling(2007/0002)

Sökande: Fil dr Sabine Gruber, Tema Etnicitet, Linköpings universitet

Projektperiod: 2008-01-01–2010-12-31

Beviljade medel: 1 330 000 kronor

Studiens övergripande syfte är att utveckla kunskap om vilka föreställningar om etnicitet och kön som genomsyrar ungdomshemmens institutionella praktiker. Studien undersöker hur etnicitet och kön blir betydelsebärande i den vård och behandling som bedrivs vid SiS särskilda ungdomshem och vilka konsekvenser detta får för den konkreta praktiken. De frågor som studien ska besvara är Hur är institutionspersonalens förståelse av pojkar/unga män relaterad till etnicitet och kön? Hur får förståelsen av etnicitet och kön betydelse för de åtgärder som vidtas? På vilket sätt är uppfattningar om "svenskhets" av betydelse för personalens handlande och interaktioner med ungdomarna.

Genom deltagande observation och intervjuer med personal på 5–6 institutioner avser projektet att identifiera hur etnicitet och kön via personalens handlande, reflektioner och definitioner av den sociala världen tillskrivs betydelse och tar konkret form i institutionernas vardagliga praktik.

Samspel och följsamhet – om behandlingssamarbete och manualer (2007/0007)

Sökande: Professor Rolf Holmqvist, Institutionen för beteendevetenskap, Linköpings universitet

Projektperiod: 2008-01-01–2010-12-31

Beviljade medel: 1 130 000 kronor

Syftet är att studera hur samspelet mellan personal och ungdomar gestaltar sig på två avdelningar, Skolhemmet i Perstorp och Brostugan på Långanässkolan, som arbetar med påverkansprogram, fast med olika betoning på manualiserade riktlinjer och på relationsskapande miljöterapi. En teoretisk modell används som baseras på tanken att kommunikation i behandlingssituationer kan förstås som ständigt pågående förhandlingssituationer, där behandlare och behandlad kontinuerligt förhandlar om mål och metod och om hur den gemensamma verkligheten kan förstås. Med denna förståelsemodell kan man se det långsiktiga målet för behandlingen som en utveckling av klientens mentaliseringsförmåga, förmågan att förstå både sina egna handlingar och andras ur ett metakognitivt perspektiv.

Samarbetet med föräldrarna. Föreställningar om sociala problem, åtgärder och samarbete hos ungdomar, föräldrar, socialsekreterare och institutionspersonal (2004/0015)

Sökande: Docent Rolf Holmqvist, Institutionen för beteendevetenskap, Linköpings universitet

Projektperiod: 2005-01-01–2007-12-31

Beviljade medel: 1 350 000 kronor

Studiens syfte är att undersöka förutsättningarna för att etablera ett behandlingssamarbete med föräldrarna till ungdomar som vårdas på särskilda ungdomshem genom att studera föreställningar om orsaker till ungdomars sociala problem, möjligheter att påverka problem genom behandling eller andra åtgärder och synen på samarbete hos fyra olika aktörer, pojken själv, hans föräldrar, kontaktpersonerna på ungdomshemmet och socialsekreteraren som handlägger ärendet. Tjugo pojkar från fyra ungdomshem kommer att följas med intervjuer vid två tillfällen, liksom deras föräldrar, kontaktpersonerna och socialtjänsten. Endast LVU-placerade pojkar ingår. Utfallsdata för kriminalitet och annan asocialitet hämtas från olika register.

Avslutade projekt

Förutsättningar för en god behandlingsallians mellan personal och elever på särskilt ungdomshem (2000-0003)

Sökande: Professor Rolf Sandell, Institutionen för beteendevetenskap, Linköpings universitet

Medsökande: Doktorand Teci Hill, Institutionen för beteendevetenskap, Linköpings universitet

Projektperiod: 2001-01-01–2003-12-31

Beviljade medel: 1 116 333 kronor

Rapport:

Hill, T. (2005) *Allians under tvång. Behandlingssamarbete mellan elever och personal på särskilda ungdomshem*. Linköpings universitet, Institutionen för beteendevetenskap, Akad. avhandling, No. 323.

Utvärdering av behandlingen av pojkar på särskilda ungdomshem (U 98-3037)

Sökande: Fil dr Rolf Holmqvist, Institutionen för beteendevetenskap, Linköpings universitet.

Medsökande: Doktorand Teci Hill, Institutionen för beteendevetenskap, Linköpings universitet.

Projektperiod: 1998-09-01–2003-12-31

Beviljade medel: 2 483 500 kronor

Rapport:

Holmqvist, R., Hill, T. & Lang, A. (2005) *Ger ART bättre behandlingseffekter? Utvärdering av metoder på tre ungdomshem*, Forskningsrapport nr 1, Statens institutionsstyrelse.

Flickors röst under utredning och behandling – Hur ungdomar med olika bakgrund blir hörda i samtal och i skriftliga dokument (U 97-3005)

Sökande: Professor Karin Aronsson, Tema Barn, Linköpings universitet

Medsökande: Doktorand Karin Osvaldsson, Tema Barn, Linköpings universitet

Projektperiod: 1997-01-01–2002-12-31

Beviljade medel: 770 000 kronor

Rapporter:

- Osvaldsson, K. (1997) Social accounts in conference talk: A case study on the voice of a girl in an assessment centre, i Linell, P., Ahrenberg, L. & Jönsson, L. (red) *Samtal och språkanvändning i professionerna*, Uppsala, ASLA:s skriftserie 11.
- Aronsson, K. (2001) Ideologiska dilemmor och en flyktingflickas röst i Aronsson, K. (red) *Haverier i social barnvård. Fem fallstudier*. Förlagshuset Gothia, Stockholm.
- Osvaldsson, K. (2002) *Talking Trouble. Institutionalität and Identity in a Youth Detention Home*. Avhandling, Tema Barn, Linköpings universitet.

Etiska konflikter inom tvångsvård av ungdomar (U 95-3009)

Sökande: Fil dr Gunnel Colnerud, IPP, Linköpings universitet

Medsökande: Tf professor, docent Kjell Granström, IPP, Linköpings universitet

Projektperiod: 1995-07-01–1998-12-31

Beviljade medel: 1 195 000 kronor

Rapporter:

- Colnerud, G. (1997) *Etiska konflikter inom tvångsvård av ungdomar*. Delrapport 1. Forskningsrapport nr 3. Statens institutionsstyrelse.
- Colnerud, G. (1999) *Etik och ungdomsvård – slutrapport*. Forskningsrapport nr 1. Statens institutionsstyrelse.

Lunds universitet

Pågående projekt

Kampen om skolarbetet på särskilda ungdomshem (2008/0003)

Sökande: Fil dr David Wästerfors, Lunds universitet, Sociologiska institutionen

Projektperiod: 2009-01-01–2011-12-31

Beviljade medel: 1 130 000 kr

Projektets syfte är att undersöka när och hur undervisningen på särskilda ungdomshem hindras eller avbryts samt när och hur den på motsatt sätt återupprättas eller fortskrider. Frågeställningarna adresserar både strukturella (vilken plats och funktion har skolarbetet i den institutionella ordningen, vilka resurser finns för skolarbetet samt hur relateras elevers undervisning till institutionernas vardag och behandlingsverksamhet?) och situationella aspekter (hur samspelar personal och elever när skolarbetet avbryts respektive fortskrider, vilka kontextuella aspekter aktualiseras i detta samspel, samt hur förklaras ”kampen om skolarbetet” av aktörerna själva?).

Den teoretiska inramningen utgörs av ett symboliskt-interaktionistiskt perspektiv, omfattande begrepp från ett flertal välkända och aktuella interaktionistiska teorier med institutionell relevans. Metodmässigt kombineras strukturerade intervjuer, längre samtalsintervjuer, dokumentanalys och fältobservationer.

Betydelsen av etnicitet vid särskilda ungdomshem – en sociologisk undersökning

(2007/0015)

Sökande: Professor Malin Åkerström, Sociologiska institutionen, Lunds universitet

Projektperiod: 2008-01-01–2011-12-31 (doktorandprojekt)

Beviljade medel: 1 680 000 kronor

Innebörden av etnicitet och etnisk bakgrund är inte längre entydig i dagens Sverige. Undersökningen avser att urskilja vilken betydelse ungdomars etniska identitet ges i praxis av såväl ungdomar som personal på särskilda ungdomshem. En viktig utgångspunkt är att etnisk identitet inte alltid är närvarande som något väsentligt för en grupp eller individ. I undersökningen skall därför etnicitet studeras empiriskt genom att urskilja hur identiteter och kategoriseringar aktualiseras, markeras och formeras.

I undersökningen uppmärksammas vad som sägs eller gestaltas icke-verbalt, hur detta uttrycks, när det uttrycks samt i vilka situationer etnicitet implicit eller explicit synliggörs. Det teoretiska perspektivet utgörs av en etnometodologiskt influerad interaktionism. Det empiriska materialet består av dels etnografiskt fältarbete, dels av samtalsintervjuer. Förutom institutionens vardag där personalkonferenser och möten med andra yrkesrepresentanter och anhöriga ingår, ämnar man följa ungdomarnas skolarbete och fritid, personalens omsorgs- samt motivations- och behandlingsprogram.

God vård? En rättssäkerhetsstudie om ungas rättsliga villkor på institution (2007/0009)

Sökande: Jur dr Titti Mattsson, Juridiska institutionen, Lunds universitet

Medsökande: Elisabeth Eneroth, doktorand, Juridiska institutionen, Lunds universitet

Projektperiod: 2008-01-01–2009-12-31

Beviljade medel: 1 180 0000 kronor

Syftet med projektet är att undersöka ungas rättsliga ställning och handlingsmöjligheter vid en placering på institution på frivillig eller tvångsbasis, med särskilt fokus på socialtjänstens verksamhet utanför institutionen, samt att utifrån en offentlighetsansats analysera de rättsliga relationerna mellan institutionen, övrig socialtjänst och den unge under placeringen. Projektet består av en undersökning av ungas formella rättssäkerhet i betydelsen förutsebarhet och sakliga hänsyn vid det formella beslutsförfarandet hos socialtjänsten under institutionsplaceringen. Vidare skall en studie ske av föreliggande uppdragsavtal om placering. Spörsmål rörande problematiken med blandade inslag av privat och offentlig verksamhet i socialtjänstens övergripande vårdansvar skall behandlas. Centrala social- respektive förvaltningsrättsliga begrepp för de aktuella verksamheterna skall utredas. Slutligen skall en förklaringsmodell formuleras, som synliggör och förklarar rättsområdets konstruktion avseende det formella beslutsförfarandet rörande den unges vård, dels på socialtjänst-, dels på institutionsnivå.

Det övergripande syftet med modellen är att tillgodose främst ett föreliggande praktiskt intresse. Detta intresse kan formuleras som en fråga: hur skall verkställigheten av ett beslut om vård av unga på institution, rättsligen regleras och organiseras för att samtidigt tillgodose kravet på rättssäkerhet, ändamålsenlighet, samt praktisk genomförbarhet?

Rapport:

Eneroth, E (2009) Young Persons in Homes for Care or Residence: Competing Deep Structures in the Periphery of Law. In: *Beyond Nordic Legal Modernity. In Search for New Coordinates. Nordic Jurisprudence Revisited.* (ed. professor Kjell-Åke Modeer), Museum Tusulanum, 2009.

Psykisk och somatisk hälsa hos flickor på särskilda ungdomshem – en utvärdering/validering av ADAD (2005/0015)

Sökande: Fil dr Margit Wångby, Institutionen för psykologi, Lunds universitet

Projektperiod: 2006-01-01–2006-12-31

Beviljade medel: 250 000 kronor

Syftet med projektet är att genomföra en validering av den svenska versionen av ADAD, Adolescent Drug Abuse Diagnosis, i dess användning för intervjuer med flickor som placerats på särskilda ungdomshem. Fokus ligger på psykisk hälsa. Valideringen kommer att göras med hjälp av ett sampel av flickor som vårdats på Lundens ungdomshem och där genomgått en omfattande klinisk utredning.

Hur tänker man behandling? (U 99-3019)

Sökande: Fil dr Claes Levin, Socialhögskolan, Lunds universitet

Projektperiod: 1999-01-01–2001-12-31

Medsökande: Professor Sune Sunesson

Beviljade medel: 1 267 000 kronor

Tjugofem ungdomar på en behandlingsavdelning vid ett särskilt ungdomshem jämförs med lika många ungdomar som efter akut- eller utredande placering blir föremål för andra typer av åtgärder. Projektet söker svar på frågorna: Vilka föreställningar styr behandling och rehabilitering av omhändertagna ungdomar? Vilka samband finns mellan dessa föreställningar, sättet att utföra och organisera behandlingsarbetet och vilka konsekvenser får behandlingsarbetet för de unga? I studien intervjuas socialsekreterare och behandlare upprepade gånger. En uppföljning sker 18 månader efter intagningen på ungdomshemmet.

Avslutade projekt

Utvärdering av förstärkt vårdkedja inom ungdomsvården (processutvärdering) (2006/0030)

Sökande: Professor Malin Åkerström, Sociologiska institutionen, Lunds universitet

Projektperiod: 2006-10-01–2009-02-01

Beviljade medel: 2 126 000 kr

Rapport:

Basic, G., Thelander, J. & Åkerström, M. (2009) *Vårdkedja för ungdomar eller professionella? En processutvärdering av projektet "Motverka våld och gäng"*. Forskningsrapport nr 5, Statens institutionsstyrelse.

Konflikters sociala karriärer. Sociologiska perspektiv på ungdomshemmens konflikthantering (2005/0022)

Sökande: Professor Malin Åkerström, Sociologiska institutionen, Lunds universitet
Medsökande: Fil dr David Wästerfors, Sociologiska institutionen, Lunds universitet
Projektperiod: 2006-01-01–2008-12-31
Beviljade medel: 1 710 000 kronor

Rapport:

Wästerfors, D. (2009) *Konflikthantering i ungdomsvård ur ett sociologiskt perspektiv*.
Forskningsrapport nr 3, Statens institutionsstyrelse.

Svåra problem i öppen vård – en jämförelse mellan institutionsvård och intensiv fosterhemsplacering (U 99-3003; 2001/0019)

Sökande: Docent Kjell Hansson, Socialhögskolan, Lunds universitet
Projektperiod: 1999-01-01–2005-12-31
Beviljade medel: 2 097 500 kronor

Rapporter:

Kyhle Westermark, P (2009) *MTFC – en intervention för ungdomar med beteendeproblem*.
Lund Dissertations in Social Work. Lunds universitet.

Kyhle Westermark, P., Hansson, K. & Vinnerljung, B. (2007) Foster Parents in
Multidimensional Treatment Foster Care: How do they deal with implementing
standardized treatment components? *Children and Youth Services Review* 29, 442–459.

Kyhle Westermark P., Hansson, K. & Vinnerljung, B. (2008). Does multidimensional treatment
foster care (MTFC) reduce placement breakdown in foster care? *International Journal of
Child & Family Welfare*, 11, 2–18.

***Barn och ungdomar i institutionsvård. En rättsvetenskaplig undersökning av ungas
rättssäkerhet, integritetsskydd och autonomi (2003-0010)***

Sökande: Jur dr Titti Mattsson, Juridiska institutionen, Lunds universitet
Projektperiod: 2004-01-01–2007-12-31
Beviljade medel: 2 215 552 kronor

Rapporter:

Eneroth, E (2008) *Rättssäkerhet för unga på hem för vård eller boende. Fyra principer vid
beslutsförfarandet*. Lunds universitet, Juridiska fakulteten. Lic-avhandling i socialrätt.

Mattsson, T. (2007) Begreppet barnets bästa – till vilken nytta? Om legitimiteten vid
beslutsfattande om barn, i Vahlne Westerhäll, L (red) *Legitimitetsfrågor inom
socialrätten*, Norstedts juridik, Stockholm.

Mattsson, T. (2008) Rättighetssubjekt och omsorgsobjekt – hand i hand eller stick i stäv?
Exemplet barn i institutionsvård, *Retfærd Nordisk juridisk tidskrift*, 31, nr 2/121; 58–80.

Mattsson, T. (2008) Elevers rätt till god utbildning – vad säger lagen? I Jenner, H. (red) *För
alla elevers rätt till lärande och utveckling. Om verksamhetsutveckling i samverkan: VIS-
projektet*. Pedagogiska arbetsrapporter, Växjö universitet.

Mattsson, T. (2008) *Ungas delaktighet. Exemplet institutionsvård*. Forskningsrapport nr 2,
Statens institutionsstyrelse.

Utvärdering SiS Komet (2007/0026)

Sökande: Docent Kerstin Svensson, Lunds universitet, Socialhögskolan
Projektperiod: 2007-10-01–2009-06-30

Beviljade medel: 823 500 kronor

Rapport:

Ponnert, L. & Svensson, K. (2008) *Att starta ett program. Första steget i arbetet med SiS-Komet*. SiS följer upp och utvecklar 4/08. Statens institutionsstyrelse.

Salutogen utredning och behandling. En kvasiexperimentell studie med inriktning på asociala ungdomar (U 98-3002)

Sökande: Docent Kjell Hansson, Inst för barn- och ungdomspsykiatri, Lunds universitet

Medsökande: Professor Marianne Cederblad, Inst för barn- och ungdomspsykiatri, Lunds universitet

Projektperiod: 1998-01-01–1998-12-31

Beviljade medel: 640 000 kronor

Rapporter:

Olsson, M. (2007) *Unga vuxna med en historia av uppförandestörning – En långtidsuppföljning med ett salutogent och ekologiskt perspektiv*. Lund Dissertations in social Work 24, Institutionen för socialt arbete, Lunds universitet.

Hult, S., Waad, T., Cederblad, M. & Kjell Hansson (1996) *Salutogen miljöterapi i teori och praktik – en introduktion för blivande salutogener*. Forskning om barn och familj, nr 7/1996. Institutionen för barn- och ungdomspsykiatri, Lunds universitet.

Hansson, K. & Olsson, M. (2001) *Känsla av sammanhang – ett mänskligt strävande*, *Nordisk Psykologi*, 53 (3):238–255.

Hansson, K., Olsson, M. & Schüller, K (2002) *Så kan beteendestörda ungdomar få hjälp*, *Socionomen*, 5/2002.

Hansson, K., Olsson, M. & Cederblad, M. (2003 kommande) *A salutogenic investigation and treatment of conduct disorder. Results from a long-term follow-up of youths diagnosed with CD (conduct disorder) investigated and treated in in-patient psychiatric care. Accepted to Nordic Journal of Psychiatry.*

Vård av unga – En rättslig studie av tvångsvård av barn och unga (U 95-3008)

Sökande: Jur kand, tf lektor Titti Mattsson, Juridiska institutionen, Lunds universitet

Medsökande: Professor Lotta Westerhäll, Rättsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet

Projektperiod: 1995-07-01–1999-12-31

Beviljade medel: 1 000 000 kronor

Rapporter:

Mattsson, T. (1998) *Barnets mening i LVU-processen*. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 1998:1.

Mattsson, T. (2002) *Barnet och rättsprocessen. Rättssäkerhet, integritetsskydd och autonomi i samband med beslut om tvångsvård*. Juristförlaget i Lund. Avhandling.

Inkorporeringen av anhöriga i behandlingsarbetet – en sociologisk studie (U 95-3032)

Sökande: Docent Malin Åkerström, Sociologiska institutionen, Lunds universitet

Medsökande: Maria Arvidsson, Sociologiska institutionen, Lunds universitet

Projektperiod: 1995-07-01–1998-12-31

Beviljade medel: 675 000 kronor

Rapporter:

Bangura-Arvidsson, M. & Åkerström, M. (1996) *Anhörigarbete på särskilda ungdomshem – en preliminär rapportering*. Network for Research in Criminology and Deviant Behavior at Lund University. 1996:4.

Bangura-Arvidsson, M. (1996) Att sätta gränser för det normala. *Stencil*. Lunds universitet.

Bangura-Arvidsson, M. & Åkerström, M. (1999) *När anhöriga involveras – Personalens beskrivning av anhörigarbete på särskilda ungdomshem*. Bearbetning av David Wästerfors, Network for Research in Criminology and Deviant Behavior at Lund University, 1999:1. Utgiven med samma titel som Forskningsrapport nr 2 2000 av Statens institutionsstyrelse.

Åkerström, M. (1998) Ambivalens i anhörigarbete – teoretisk acceptans och accepterande motretorik. *Nordisk Tidskrift för Kriminalvetenskap*, 85:2:100–112.

Behandlingsbegreppet i teori och praktik (U 95-3023)

Sökande: Professor Sune Sunesson, Socialhögskolan, Lunds universitet

Medsökande: Fil dr Hans Swärd, Socialhögskolan, Lunds universitet

Projektperiod: 1995-07-01–1998-12-31

Beviljade medel: 1 350 000 kronor

Rapporter:

Levin, C. (1998) *Uppfostringsanstalten. Om tvång i föräldrars ställe*. Lund, Arkiv.

Svensson, K. (1998) *Straff eller behandling – om statens strategier mot gränsöverträdande ungdom under 1900-talet*. Meddelanden från Socialhögskolan 1998:1, Lunds universitet.

Levin, C. (1997) *Ungdomar i tvångsvård. Råbyundersökning 94*. Forskningsrapport nr 2. Statens institutionsstyrelse.

Levin, C. (1996) Barnen mellan straff och behandling, i Armelius, B-Å., m fl (red). *Vård av ungdomar med sociala problem*. Liber utbildning och Statens institutionsstyrelse, Stockholm.

Levin, C., Sunesson, S. & Swärd, H. (1998) *Behandling*. I Denvall, V. & Jacobsson, T. (red) *Hverdagsbegreber i socialt arbete*. Ideologi, teori og praxis, Köpenhamn, Hans Reizel. (utgiven på svenska av Norstedt juridik, Stockholm)

Levin, C. (1999) Hur går det för ungdomar efter tvångsvård? *Social forskning* nr 1/99.

Svensson, K. (2000) Kvinnorollen i institutionsvården, *Stencil*, Socialhögskolan, Lunds universitet.

Malmö högskola

Pågående projekt

Sexuellt risktagande bland tvångsomhändertagna ungdomar inom SiS – behovsanalys och

modellkonstruktion (2009/0014)

Sökande: Professor Sven-Axel Månsson, Malmö högskola, Hälsa och samhälle

Medsökande: Doktorand Malin Lindroth, Malmö högskola

Medsökande: Docent Lotta Löfgren-Mårtensson, Malmö högskola

Projektperiod: 2010-01-01–2011-12-31 (doktorandprojekt)

Beviljade medel: 800 000 kronor

Syftet med studien är att fördjupa kunskapen om erfarenheter av och reflektioner kring sexuellt risktagande bland tvångsomhändertagna ungdomar. Projektets empiri samlas in genom 20–30 kvalitativa intervjuer med tvångsomhändertagna flickor och pojkar av olika etnicitet. Den information som intervjuerna ger ska sedan ligga till grund för utformandet av en relevant och adekvat undervisningsmodell i sex- och samlevnadsfrågor för denna grupp ungdomar.

Projektet är planerat att fortsätta med en intervention (utbildning) och en utvärdering av den.

Stockholms universitet

Pågående projekt

Utvärdering av förstärkt vårdkedja för ungdomar som vårdats på SiS institution (effektutvärdering) (2006/0029)

Sökande: Docent Marie Sallnäs, Institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet

Projektperiod: 2007-01-01–2010-12-30

Beviljade medel: 2 870 000 kr

Utvärderingen är en kvasiexperimentell studie och bygger på att en kontrollgrupp av ungdomar som inte blivit föremål för förstärkt vårdkedja jämförs med ungdomar som fått denna insats. En kontrollgrupp skapas av cirka 200 ungdomar från de aktuella projektkommunerna, som skrivits ut från SiS institutioner innan vårdkedjor började användas. Experimentgruppen utgörs av ungdomar som varit föremål för vårdkedja. Som effektmått skall framför allt uppgifter från ADAD användas, men också registeruppgifter kommer att inhämtas.

Ungdomarna kommer att följas genom data från inskrivning vid institution, utskrivning och uppföljning ett år efter utskrivning. Utifrån detta material kan slutsatser dras om huruvida eventuella skillnader i livssituation föreligger mellan de bägge grupperna av ungdomar, och om dessa skillnader kan hänföras till om de fått vårdkedjeinsats eller inte.

Återfall i brott för unga lagöverträdare efter sluten ungdomsvård, fängelse och alternativa straff utanför anstalter (2003-0019)

Sökande: Professor Eckart Kühlhorn, Centrum för socialvetenskaplig alkohol- och drogforskning (SoRAD), Stockholms universitet

Projektperiod: 2004-01-01–2006-12-31

Beviljade medel: 756 034 kronor

Sedan 1999 utgör sluten ungdomsvård det dominerande tidsbestämda frihetsstraffet för unga lagöverträdare (15–17 år). I undersökningen skall återfall i brott efter ett tidsbestämt frihetsstraff utdömt under åren 1996–2001 fokuseras. Under perioden 1999–2001 avses sluten ungdomsvård medan 1996–1998 endast att omfatta fängelse och skyddstillsyn i kombination med fängelse. Undersökningen skall först och främst belysa eventuella skillnader i återfall mellan de frihetsberövande och de icke-frihetsberövande påföljderna för unga med grov brottslighet. En

annan fråga är om ungdomar som dömts till slutet ungdomsvård kännetecknas av en annan återfallsbild än de som tidigare fick fängelsestraff. För de ungdomar som dömts till slutet ungdomsvård undersöks, utöver eventuella återfall, den sociala anpassningen vid brottets begående och tre år efter utskrivningen samt samspelet mellan återfall och anpassning i relation till den vård den unge fått hos SiS.

Uppföljning av ungdomar inskrivna på särskilda ungdomshem åren 1997–2001 (2002-0021)

Sökande: Professor Jerzy Sarnecki, Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet

Medsökande: Fil lic David Shannon, Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet

Projektperiod: 2003-01-01–2006-06-30

Beviljade medel: 2 550 000 kronor

Studien avser en totaluppföljning av ungdomar inskrivna på särskilda ungdomshem åren 1997–2001, till antalet ungefär 2 500, av vilka omkring 70 procent är pojkar. Huvudsyftet är att relatera de ungas senare utveckling till deras tidigare problem, bakgrundsförhållanden samt till de åtgärder som samhället vidtagit (på SiS-institutioner och utanför) med anledning av ungdomarnas problem. Särskilt intresse kommer att riktas mot frågan om samspelet mellan den ursprungliga problemprofilen, SiS-institutioners behandlingsinriktning och behandlingsåtgärder samt den unges nuvarande sociala situation. Eventuella skillnader studeras också mellan LVU-placerade, LSU-dömda samt mellan ungdomar med olika etnisk bakgrund.

Rapporter:

Shannon, D. (2006) Chronic Offenders or Socially Disadvantaged Youth? Institutionalized Males as Missing Cases in School-based Delinquency Research, *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, vol 7, nr 1, pp 78–100.

Shannon, D. & Innala, C. (2006) A criterion validation of the self-reported crime items in the Swedish ADAD instrument. *Stencil*. Stockholms universitet, Kriminologiska inst. (På svenska *En kriterievalidering av brottsfrågorna i svenska ADAD-instrumentet*, Allmän SiS-rapport 2007:2)

Shannon, D. (2006) Ungdomar intagna på särskilda ungdomshem, i SOU 2006:30 *Är rättvisan rättvis? Tio perspektiv på diskriminering av etniska och religiösa minoriteter inom rättssystemet*, redigerat av Jerzy Sarnecki.

Mekanismer som skapar och vidmakthåller antisociala problem hos flickor (2001/0025)

Sökande: Fil dr Margit Wångby, Psykologiska institutionen, Stockholms universitet

Projektperiod: 2002-01-01–2004-12-31

Beviljade medel: 1 200 000 kronor

Syftet är att ta fram och testa en modell för hur olika former av svåra uppväxtförhållanden medverkar till att skapa och vidmakthålla svåra yttre anpassningsproblem hos flickor. Modellen är främst tänkt att vara tillämpbar på den grupp flickor som tas om hand på SiS behandlingshem. Projektet avser att analysera individer i termer av profiler eller strukturer, vilket innebär bl a att 1) identifiera typiska mönster av förändringar i familjestrukturen under uppväxten, 2) identifiera typiska mönster av aktuella anpassningsproblem och 3) identifiera typiska faktorer i flickornas aktuella situation, särskilt vad gäller sociala relationer.

24-års uppföljning av ungdomar som under åren 1990–95 varit inskrivna på särskilda ungdomshem i Stockholm (U 97-3001)

Sökande: Professor Jerzy Sarnecki, Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet
Medsökande: Socionom Ulrika Bergström, Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet
Projektperiod: 1997-01-01–2001-12-31
Beviljade medel: 2 549 000 kronor

Syftet med undersökningen är dels att studera om och i så fall på vilket sätt som de f.d. § 12-ungdomarna nu fyllda 24 år och på tröskeln till vuxenlivet, skiljer sig från en normalgrupp ungdomar. Man kommer också att studera hur olika grupper av § 12-ungdomar skiljer sig från varandra vid uppföljningstillfället.

Avslutade projekt

Straff eller vård – ett paradigmskifte i synen på unga lagöverträdare? (2000-0023)

Sökande: Professor Anna Hollander, Institutionen för socialt arbete, Socialhögskolan, Stockholms universitet
Medsökande: Socionom Michael Tärnfalk
Projektperiod: 2001-01-01–2003-12-31
Beviljade medel: 1 320 000 kronor

Rapport:

Tärnfalk, M. (2007) *Barn och brott – En studie om socialtjänstens yttranden i straffprocessen för unga lagöverträdare*. Rapport i socialt arbete nr 122, Institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet, Akademisk avhandling.

Att tala om övergrepp och svåra erfarenheter. Behandling på särskilda ungdomshem (U 99-3001)

Sökande: Fil dr Margareta Hydén, Institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet
Medsökande: Professor Karin Aronsson, Tema Barn, Linköpings universitet
Projektperiod: 1999-01-01–2001-12-31
Beviljade medel: 1 175 000 kronor

Rapporter:

Överlien, C. (2003) Innocent girls or active young women? Negotiating sexual agency at a detention home, *Feminism & Psychology*, Vol 13(3):345–367.

Överlien, C., Aronsson, K. & Hydén, M. (2003) The focus group interview as an in-depth method – young women talking about sexuality, *International Journal of Social Research Methodology* (forthcoming)

Överlien, C. & Hydén, M. (2003) Work Identity at Stake: The Power of Sexual Abuse Stories in the World of Compulsory Youth Care, *Narrative Inquiry*, 13(1):217–242.

Överlien, C. (2004) Girls on the Verge of Exploding. Voices of Sexual Abuse, Agency & Sexuality at a Youth Detention Home, *Linköping Studies in Arts and Science*, 301. Avhandling.

Ungdomar från särskilda ungdomshem i brottsliga nätverk (U 98-3021)

Sökande: Socionom/doktorand Charlotta Fondén, Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet
Vetenskaplig ledare: Professor Jerzy Sarnecki, Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet
Projektperiod: 1998-09-01–2000-12-31
Beviljade medel: 860 000 kronor

Rapporter:

- Sarnecki, J. (1999) *Ungdomar från särskilda ungdomshem i Stockholms brottsliga nätverk*. Forskningsrapport nr 3. Statens institutionsstyrelse.
- Fondén, C. (2001) "Gola aldrig ner någon". Intervjuer med personer som i tonåren misstänkts för brott. I Estrada, F. & Flyghed, J. (red) *Den svenska ungdomsbrottsligheten*, Studentlitteratur, Lund.

Svåra uppväxtförhållanden bland flickor – bakgrund, konsekvenser och åtgärder (U 98-3026)

Sökande: Professor Lars R Bergman, Psykologiska institutionen, Stockholms universitet
Medsökande: Fil dr Margit Wångby, Psykologiska institutionen, Stockholms universitet
Projektperiod: 1998-01-01–1999-12-31
Beviljade medel: 845 000 kronor

Rapporter:

- Bergman, L. R. & Wångby, M. (1998) Are girls more than boys subjected to disrupted upbringing conditions? *Scandinavian Journal of Social Welfare*, 7, 194–203.
- Bergman, L. R. & Wångby, M. (1999) We do not know if today, in Sweden, girls more than boys are subjected to disruptive conditions of upbringing. *Scandinavian Journal of Social Welfare*, 8, 79–80.
- Wångby, M. & Bergman, L. (2001) The relative importance of disrupted upbringing conditions and early externalizing problems for later antisocial problems. *Stencil*, Psykologiska institutionen, Stockholms universitet.

Ungdomar i §12-vård – Önskemål om hjälp och delaktighet (U 98-3028)

Sökande: Fil dr Anne Hermodsson, Institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet
Vetenskaplig ledare: Professor Karsten Åström, Avdelningen för rättssociologi, Lunds universitet
Projektperiod: 1998-09-01–2002-12-31
Beviljade medel: 1 350 000 kronor

Rapport:

Hermodsson, A. & Hansson, C. (2005), "Demokrati i det lilla?" *Ungdomars delaktighet i sin behandling*. Forskningsrapport nr 2. Statens institutionsstyrelse.

Utvärdering av slutna ungdomsvård (U 98-3036)

Sökande: Professor Eckart Köhlhorn, SORAD, Stockholms universitet
Medsökande: Doktorand Jessica Palm, SORAD, Stockholms universitet
Projektperiod: 1998-10-15–2001-12-31
Beviljade medel: 967 694 kronor

Rapporter:

- Köhlhorn, E. (2002) *Slutna ungdomsvård. Rättsliga reaktioner på de ungas brott före och efter införandet 1999*. Forskningsrapport nr 5. Statens institutionsstyrelse.
- Palm, J. (2003) *Ungdomarnas upplevelse av slutna ungdomsvård. En jämförelse med LVU-placeringar och fängelse*. Forskningsrapport nr 2. Statens institutionsstyrelse.

Dolda resurskrävande problem i vård och omsorgsorganisationer (U 97-3019)

Sökande: Fil dr Gurli Fyhr, Institutionen för klinisk neurovetenskap, Karolinska Institutet

Projektperiod: 1997-01-01–1999-12-31
Beviljade medel: 990 000 kronor

Rapporter:

- Fyhr, G. (1999) *Klockbacka – en välintegrerad akutinstitution*, SiS följer upp och utvecklar, 3/99. Statens institutionsstyrelse.
- Fyhr, G. (2000) *Hamnargården – problem, resurser och förslag till åtgärder*. Statens institutionsstyrelse, *Dnr 120-016-2000*.
- Fyhr, G. (2001) Ett § 12-hem på fall, *Socionomen* 5/2001:78–82.
- Fyhr, G. (2001) Destruktiva processer då fritids integreras med skolan. *Psykologtidningen*, nr 3, s 4–7.
- Fyhr, G. (2001) Residential institutions requesting supervision: a theoretical analysis of an empirically studied problem, *Child and Family Social Work*, 6, pp 59–66.
- Fyhr, G. (2002) ”Planned Barriers” against destructive psychological processes in care organizations. *The Qualitative Report*, 7 (2).

Länsrättens tillämpning av LVU och flickors respektive pojkars asocialitet (U 95-3016)

Sökande: Fil dr Astrid Schlytter, Institutionen för socialt arbete, Socialhögskolan, Stockholms universitet

Projektperiod: 1995-07-01–2000-12-31
Beviljade medel: 1 450 000 kronor

Rapporter:

- Schlytter, A. (1999) *Kön och juridik i socialt arbete*. Studentlitteratur, Lund.
- Schlytter, A. (1999) Flickor på undantag. *Socionomen* 2/1999:21–23.
- Schlytter, A. (2000) Kvinnokroppen som text. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 1–2, s. 109–119.

Umeå universitet

Pågående projekt

Effekter av kognitiv träning på skolprestation och självreglering av beteenden (2007/0013)(2009/0018)

Sökande: Fil dr Bert Jonsson, Umeå universitet, Institutionen för psykologi

Medsökande: Docent Anna Stigsdotter Neely, Umeå universitet, Institutionen för psykologi

Projektperiod: 2010-01-01–2013-12-31

Beviljade medel: 230 000 kronor (pilotstudie 2008), 950 000 kr (doktorandprojekt)

Det övergripande syftet med projektet är att undersöka om träning av arbetsminnet för SiS ungdomar kan medföra bättre kognitiva och sociala funktioner. I en pilotstudie på 2 särskilda ungdomshem under 2008 konstaterades att ungdomarna accepterar att arbeta med datorbaserade träningsprogram. Totalt 8 behandlingshem ska ingå i denna utvidgade undersökning med syfte att studera effekter av minnesträning på arbetsminnet och skolrelaterade variabler som ord-avkodning, läsförståelse, hörförståelse och matematik. Vidare är avsikten att studera effekterna av arbetsminnesträning på elevernas förmåga till förbättrad uppgiftsorientering och självbild/självkänsla.

Avslutade projekt

Psykiska störningar hos ungdomar med sociala problem (U 98-3008)

Sökande: Professor Bengt-Åke Armelius, Institutionen för tillämpad psykologi, Umeå universitet

Medsökande: Docent Bruno Hägglöf, Psykiatriska institutionen, Umeå universitet

Projektperiod: 1998-01-01–2002-12-31

Beviljade medel: 1 900 000 kronor

Rapporter:

Groth, J. & Lundquist, G. (2007) *Intelligens, självbild och symptom hos ungdomar med antisocial problematik*. Examensuppsats, Institutionen för psykologi, Umeå universitet.

Börjesson, C., Armelius, B.-Å. & Östgård-Ybrandt, H. (2005) The Psychometric Properties of the Swedish Version of the Adolescent Drug Abuse Diagnosis (ADAD). *Nordic Journal of Psychiatry*, 61(3), 225–232.

Östgård-Ybrandt, H. (2004) *Self-concept, inner residue of past relationships and social functioning in adolescence. A study of age and gender differences in groups of normal and antisocial adolescents*. Department of Psychology, Umeå University. Avhandling.

Affekter och relaterandeförmåga hos ungdomar med problem. En integrering av affektteori och interpersonell teori (2000-0002)

Sökande: Docent Kerstin Armelius, Institutionen för Psykologi, Umeå universitet

Projektperiod: 2001-01-01–2003-12-31

Beviljade medel: 710 000 kronor

Rapporter:

Fonholt, C. & Johnsson, C. (2001) Affekter och relationsmönster med särskilt fokus på en kontrollsituation. *Examensarbete*, 20 p. Psykologprogrammet, Institutionen för psykologi, Umeå universitet.

Seif, A. (2002) Anknätningsmönster och självbild hos ungdomar i tvångsvård. *D-uppsats*, 20 p. Institutionen för Psykologi, Umeå universitet.

Andersson, H. & Caspari, C. (2003). Problemungdomars upplevelse av goda respektive dåliga kamratrelationer. *Examensarbete*, 20 p. Psykologprogrammet, Institutionen för psykologi, Umeå universitet.

Markström, A. (2003) Känslor och beteende i olika situationer hos ungdomar med och utan problem i en positiv och en negativ relation. *D-uppsats*, 20 p. Institutionen för psykologi, Umeå universitet.

Armelius, K. & Hakelind, C. Perceptions of interactions with a liked and disliked peer in different situations: A comparison of adolescents with and without behaviour problems. Manuscript in revision.

Aristegui, C. & Strindlund, C. (2004). Samband mellan relationsmönster och självbild hos ungdomar med psykiska och sociala problem. *D-uppsats*, 20 p. Institutionen för psykologi, Umeå universitet.

Forssman, L. (2004). Self-concept and its relation to depression in antisocial adolescents. *D-uppsats*, 20 p. Institutionen för psykologi, Umeå universitet.

Östgård-Ybrandt, H. & Armelius, B.-Å. (2003) *Perception of -Early Mother and Father Behavior in Adolescence. A Study of Age and Gender Differences in Groups of Normal*

and Antisocial Adolescents, No 4, Dept of Psychology. Umeå University.
Hakelind, C (2007) *Perceived Interpersonal Relations in Adolescents*. Dept of Psychology.
Umeå University.

Uppsala universitet

Avslutade projekt

Transnationellt adopterade ungdomar på §12-hem (U 99-3009)

Sökande: Professor, överläkare Torsten Tuvemo, Akademiska Barnsjukhuset, Uppsala
Medsökande: Professor, överläkare Anne-Liis Knorring; professor Lennart Melin; Dr Med Sc
Lemm Proos
Projektperiod: 1999-01-01–2002-12-31
Beviljade medel: 1 256 000 kronor

Rapporter:

Elmund, A. (2007) *Overrepresentation of Internationally Adopted Adolescents in Swedish §12-institutions*. Akademisk avhandling, Medicinska fakulteten, Uppsala universitet.
Elmund, A., Melin, L., von Knorring, A-L., Proos, L. & Tuvemo, T. (2004) Cognitive and neuropsychological functioning in transnationally adopted juvenile delinquents, *Acta Paediatrica*, 93:1507–1513.

Hälsöhögskolan i Stockholm

Avslutat projekt

Sverige som socialisationskultur. En studie av utlandsadopterades syn på sina uppväxtvillkor och sin livssituation (U 97-3003)

Sökande: Doktorand Katarina von Greiff, Hälsöhögskolan i Stockholm
Medsökande: Professor Birgitta Qvarsell, Pedagogiska institutionen, Stockholms universitet
Projektperiod: 1997-01-01–1997-12-31
Beviljade medel: 200 000 kronor

Rapport:

von Greiff, K. (2000) *Adopterade från Latinamerika – deras uppfattningar om sina uppväxtvillkor, sin livssituation och Sverige som socialisationskultur*. Pedagogiska inst, Stockholms universitet (kapitel 8).

Högskolan i Jönköping

Pågående projekt

Ungdomsbrottslingar, skolan och lärande (2008/0007)

Sökande: Fil dr Martin Hugo, Högskolan i Jönköping, Högskolan för lärande och kommunikation
Medsökande: Professor Tomas Kroksmark, Högskolan i Jönköping
Projektperiod: 2009-01-01–2011-12-31
Beviljade medel: 1 400 000 kronor

Studien syftar till att utveckla djupare kunskap om hur ungdomarnas skolsituation ska kunna förbättras genom insatser som görs inom den skolförlagda delen under deras vistelsetid på de särskilda ungdomshemmen. En övergripande frågeställning är: Hur kan lärandesituationer arrangeras så att eleverna utvecklar intresse för skola och utbildning, blir motiverade för lärande, upplever meningsfullhet i studiesituationen?

Studien planeras i tre delar: I del 1 kartläggs skolverksamheten på samtliga särskilda ungdomshem. I del 2 riktas fokus mot ungdomarna och deras skolerfarenheter, erfarenheter av studier och lärande, motivation, lärandekapacitet och framtidsmål för studier. I del 3 ska ett antal elever och lärare följas under cirka ett och ett halvt år för att beskriva och analysera samspelet mellan lärare och ungdomar när det gäller ungdomars studier.

Växjö universitet

Pågående projekt

Vägen från utredning till åtgärd (2009/0017)

Sökande: Doktorand Sofia Enell, IVOSA, Växjö universitet

Medsökande: Docent Verner Denvall, Växjö universitet

Projektperiod: 2010-01-01–2011-12-31

Beviljade medel: 750 000 kronor

Undersökningens syfte är att studera hur utredningar som genomförs av SiS används i behandling på SiS särskilda ungdomshem eller av kommunens socialtjänst. I projektet undersöks förväntningar och uppfattningar om utredningar bland utrednings- och behandlingsansvariga inom SiS och socialtjänst, hur de uppfattar den unges delaktighet och deras bedömning av utredningarnas relevans i behandlingsarbetet. Projektets frågeställningar kommer att besvaras genom enkätundersökningar i två delstudier.

Delstudie 1 fokuserar på socialsekreterares och utredningsansvarigas förväntningar och uppfattningar kring utredningen. Delstudie 2 inriktas på hur mottagare av utredningen uppfattar dess konsekvenser för behandlingsarbetet. I båda delstudierna skattas den unges delaktighet av personalen hos SiS och i delstudie 2 även av socialsekreterare.

Att kartlägga hur läs- och skrivsvårigheter inverkar på bedömningen av begåvning och andra kognitiva störningar i två sampel av inskrivna på LVM-hem och ungdomshem (2009/0012)

Sökande: Leg psykolog, fil dr Idor Svensson, Pedagogiska inst, Växjö universitet

Medsökande: Leg psykolog, professor Mats Fridell, Inst för psykologi, Lunds universitet

Projektperiod: 2010-01-01–2012-12-31

Beviljade medel: 750 000 kr

Syftet med studien är att utreda läs- och skrivförmågan på ungdomar och vuxna missbrukare som vistas på institution vid tiden för undersökningen. För dem som har svårigheter med att läsa och skriva erbjuds ett manualbaserat behandlingsprogram. Interventionerna har i avsikt att träna avkodning och läsförståelse genom specifika träningsprogram och kompensatoriska

hjälpmedel samt att öka motivationen för skriftspråkliga aktiviteter.

Studien kommer att genomföras på två LVM-hem och ett särskilt ungdomshem med 40–50 deltagare totalt i interventionsgruppen.

Avslutade projekt

Blir elever på särskilda ungdomshem bättre läsare genom datorbaserad utrustning och en litterat miljö? (2004-0025)

Sökande: Leg psykolog, fil dr Idor Svensson, Pedagogiska institutionen, Växjö universitet

Medsökande: Leg psykolog, fil dr Christer Jacobson, Pedagogiska institutionen, Växjö univ

Projektperiod: 2005-01-01–2006-12-31

Beviljade medel: 1 180 000 kronor

Rapport:

Svensson, I (2009) *Att utveckla läs- och skrivförmågan bland elever på särskilda ungdomshem. Ett försök med särskilda insatser*. Forskningsrapport nr 2, Statens institutionsstyrelse.

Skolan som erfarenhet. En studie av en grupp SiS-elevers skolbakgrund som villkor för integrering och pedagogiska insatser på särskilda ungdomshem (2001/0004)

Sökande: Professor Håkan Jenner, Institutionen för pedagogik, Växjö universitet

Projektid: 2002-01-01–2003-12-31

Beviljade medel: 860 000 kronor

Rapport:

Henriksson, C. (2004). *Living Away from Blessings. School Failure as Lived Experience*, Institutionen för pedagogik, Växjö universitet. Avhandling.

Lärande och kunskapsanvändning – En studie av reflektion och handledning som resultat av personalutbildning på SiS institutioner (Ö 98-3010)

Sökande: Fil mag, doktorand Ingemar Svensson, Institutionen för pedagogik, Växjö universitet

Medsökande: Professor Håkan Jenner, Inst för pedagogik, Växjö universitet

Projektperiod: 1998-01-01–1999-12-31

Beviljade medel: 1 371 000 kronor

Rapporter:

Nilsson, L. (2003) *Lärande och kunskapsanvändning – en studie om kompetensutveckling genom personalutbildning och arbete vid särskilda ungdomshem*. Uppsats för licentiatexamen, Växjö universitet, pedagogiska institutionen. En reviderad version med samma titel utgiven år 2004 som forskningsrapport nr 1 av Statens institutionsstyrelse.

Nilsson, L. & Svensson, I. (2001) Villkor för kompetens- och verksamhetsutveckling, i Jenner, H. & Gerrevall, P (red) *Kommunikativ pedagogik och särskilda ungdomshem*, Forskningsrapport nr 2. Statens institutionsstyrelse.

Nilsson, L. & Svensson, I. (1999) *Att utveckla yrkesrollen genom utbildning – Behandlares och lärares uppfattning om två utbildningar inom SiS*. Inst för pedagogik, Växjö universitet.

Nilsson, L. & Svensson, I. (1999) *Lärande och kunskapsanvändning. Redovisning av en delfistudie*. Pedagogisk kommunikation, nr 6. Växjö universitet.

Nilsson, L. & Svensson, I. (1999) Förutsättningar för reflektivt lärande. *Socialt perspektiv*, nr 4,

1999.

Pedagogikens villkor och möjligheter inom de särskilda ungdomshemmen (U 95-3039)

Sökande: Fil dr Per Gerrevall, Institutionen för pedagogik, Växjö universitet

Projektperiod: 1995-07-01–1998-12-31

Beviljade medel: 900 000 kronor

Rapporter:

Jenner, H. & Gerrevall, P. (red) (2001) *Kommunikativ pedagogik och särskilda ungdomshem*. Forskningsrapport nr 2. Statens institutionsstyrelse.

Fritzén, L. (1998) *Pedagogikens janusansikte. Om det kommunikativa handlandets didaktiska villkor och konsekvenser*. Lund Studies in Education 8. Lund university press. Akad. avh.

Gerrevall, P. & Jenner, H. (red) (1997) *När skola möter behandling. Om pedagogikens villkor vid de särskilda ungdomshemmen*. Högskolan i Växjö, Inst för pedagogik. Pedagogisk rapport nr 1.

Skola och behandling på ungdomshem. *Socialt perspektiv*, 1997, vol 76, nr 1.

Skola som vändpunkt. *Socialt perspektiv*, 2001, vol 80, nr 1.

Svensson, I. (2003) *Phonological dyslexia*. Cognitive, behavioural and hereditary aspects. Akad. avh. Psykologiska inst, Göteborgs universitet (paper III & IV).

Örebro universitet

Pågående projekt

Institutionaliserade behandlingsprinciper vid vård av ungdomar med social problematik: Inventering och utfall (2006/0002)

Sökande: Professor Lars Oscarsson, BSR, Örebro universitet

Projektperiod: 2007-01-01–2007-12-31

Beviljade medel: 820 000 kr

Ambitionen är att förändringsinsatser inom socialt arbete skall genomsyras av ett evidensbaserat förhållningssätt. Inom SiS verksamhetsområde har miljöterapi fortfarande en relativt stark förankring. Miljöterapi och terapeutiska samhällen betraktar den totala organisationen som förändringsagent och verksamheterna kan därför uppfattas som alltför diffusa och svår-operationaliserade för att passa in i en evidensbaserad praktik. Syftet med projektet är att studera frågan om såväl miljöterapi-baserade institutioner/avdelningar som institutioner/avdelningar som inte säger sig arbeta miljöterapeutiskt på SiS särskilda ungdomshem, organiserar behandlingen på basis av generella och /eller för vald teori och metod essentiella behandlingsprinciper.

Forskningsfrågorna är: Vilka essentiella behandlingsprinciper uttrycks i miljöterapi- respektive icke-miljöterapiinstitutioners behandlingsprogram? Hur väl är dessa principer förankrade i det praktiska arbetet? Vilka problem eller möjligheter finns att upprätthålla behandlingsprinciperna på institutionerna? Och Är behandlingsutfallet för ungdomarna relaterat till dessa behandlingsprinciper?

Avslutade projekt

Kontinuitet som förändringsagent i socialt arbete med tvångsomhändertagna ungdomar på institution – en studie med fokus på relationen som transformator (2000-0010)

Sökande: Socionom, Fil mag Jürgen Degner, Inst för samhällsvetenskap, Örebro universitet
Vetenskaplig handledare: Professor Lars Oscarsson, Institutionen för samhällsvetenskap, Örebro universitet

Projektperiod: 2001-01-01–2005-03-30

Beviljade medel: 1 490 000 kronor

Rapport:

Degner, J. & Henriksen, A. (2007) *Placerad utanför sitt sammanhang. En uppföljningsstudie av 46 institutionsplacerade ungdomars privata och formella relationer*. Örebro Studies in Social Work 8, BSR, Örebro universitet.

Göteborgs universitet

Pågående projekt

Empatistörningar som riskfaktor hos personer med tidigt debuterande beteendestörningar (2003-0016)

Sökande: Fil kand, MD Henrik Anckarsäter, Rättspsykiatriska avdelningen, Göteborgs universitet

Projektperiod: 2004-01-01–2006-12-31

Beviljade medel: 1 500 000 kronor

Syftet är att klarlägga sambanden mellan empatistörningar, autismspektrumstörningar, andra neuropsykiatriska störningar och psykopati. Studien avser att ge information om betydelsen av empatistörningar i kliniskt arbete och prognosen inom den vårdsektor som arbetar med klienter med denna störning.

Studiens empiri samlas på särskilda ungdomshem vid SiS västra region. Resultaten jämförs med två andra material, ett bestående av 9–12-åriga tvillingpar, det andra vuxna som dömts till fängelse i minst 4 år på grund av grov brottslighet.

Unga förövare i Sverige, dels en psykologisk personlighetsbeskrivning, dels en prospektiv kartläggning av övergången från tonåren till ung vuxen (2002-0017)

Sökande: Fil dr Inga Tidefors, Psykologiska institutionen, Göteborgs universitet

Medsökande: Leg psykolog, leg psykoterapeut Michael Larsson, BUP-elefanten, Universitetssjukhuset, Linköping

Projektperiod: 2003-01-01–2005-12-31

Beviljade medel: 1 600 000 kronor

Studien avser att kartlägga och strukturera psykologiska bakgrundsfaktorer hos unga förövare av sexuella övergrepp. Studien sker i fyra steg: 1) att via psykologiska personlighetsinstrument få en fördjupad kunskap om gruppen och se om och i så fall på vilket sätt de skiljer sig jämfört med unga förövare i andra europeiska länder, 2) kunskapen om gruppen integreras i arbetet med att utveckla adekvata bedömningsmetoder för att underlätta val av behandlingsmetoder, 3) ungdomarna följs upp 1 och 5 år efter avslutad behandling/utskrivning för att se hur övergången från tonåren till ung vuxen gestaltar sig och 4) generella rön från test och intervjuer

återkopplas till och integreras i en pågående metodutveckling på de institutioner eller mottagningar som ingår i studien. Utifrån analysen av forskningsdata förväntas en teoretisk modell kunna utformas, vilken kan ligga till grund för ytterligare empiriska undersökningar.

Karolinska Institutet

Pågående projekt

Psykisk störning, andra risk/skyddsfaktorer och våldsbenägenhet hos samhällsomhändertagna ungdomar, deras familjer och släkt (2004/0007)

Sökande: Docent, Barn- och ungdomspsykiater Niklas Långström, Centrum för våldsprevention, Karolinska Institutet

Medsökande: Docent Paul Lichtenstein, Institutionen för medicinsk epidemiologi och biostatistik, Karolinska Institutet och docent Martin Grann, Centrum för våldsprevention, KI
Projektperiod: 2005-01-01–2005-12-31

Beviljade medel: 100 000 kronor i planeringsanslag

Studien tar sin utgångspunkt i risk- och skyddsfaktorer för våldsproblematik hos ungdomar. Syftet är att studera förekomst av psykiska problem, missbruk och kriminalitet hos släktingar till våldsbenägna ungdomar liksom ett antal andra potentiella risk- och skyddsfaktorer hos ungdomarna. Sådana är antisocial historia, psykisk hälsa, antisociala kamratmiljöer, familjereationer, sociodemografiska faktorer, fysisk hälsa, temperament, drogbruk, skolrelaterade frågor. Man studerar tre olika populationer: våldsbenägna ungdomar inom SiS ungdomsvård och i normalpopulationen samt ungdomar utan känd våldsproblematik från normalpopulationen. Risk- och skyddsfaktorer relateras till longitudinellt utfall avseende brott, slutenvårdskrävande psykisk störning/missbruk, olyckor, fysisk sjukdom och överdödlighet. Genom släktanalyser skall gen- och miljöinteraktion studeras.

Att bedöma unga våldsbrottsdömdas risk för problem med anpassning på institution och återfall i brott. Utvärdering av beslutsstödet SAVRY (2003-0012)

Sökande, Docent, leg läkare Niklas Långström, Centrum för våldsprevention, Karolinska Institutet

Projektperiod: 2004-01-01–2006-12-31

Beviljade medel: 1 050 000 kronor

Många enskilda risk- och skyddsfaktorer relaterade till aggressivt antisocialt utagerande är kända bland praktiskt verksamma inom ungdomsvården. Kunskapen är dock bristfälligt systematiserad och inget sammanhållet beslutsstöd har nått bred användning. Structured Assessment of Violence Risk in Adolescents (SAVRY) utgör en systematisk genomgång av välunderbyggda enskilda riskfaktorer för fortsatt utagerande. Studien avser att utvärdera SAVRY:s egenskaper (reliabilitet och validitet). Studien omfattar fem SiS-institutioner där 88 LSU-dömda pojkar/unga män (15–22 år) med aktuell våldskriminalitet inkluderas.

Utvärdering av ett individuellt kognitivt-beteendeterapeutiskt behandlingsprogram för ungdomar med svår våldsproblematik (2002-0024)

Sökande: Leg psykolog, doktorand Martin Lardén, Karolinska Institutet, NEUROTEC, Sektionen för rättspsykiatri

Medsökande: Med dr, leg läkare Niklas Långström, Karolinska Institutet, Sektionen för rättspsykiatri

Projektperiod: 2003-01-01–2009-12-31

Beviljade medel: 1 477 000 kronor

Syftet med studien är att utvärdera ett individuellt kognitivt-beteendeterapeutiskt (IKTB) behandlingsprogram för ungdomar med svår antisocial problematik. Programmet är framtaget för svenska förhållanden. Utifrån tidigare forskning förväntas program som bygger på social färdighetsträning och kognitiva faktorer ge bra och kostnadseffektiva resultat mot antisocialt beteende. Vi prövar om IKBT tillsammans med strukturerat nätverksbyggande gör att utslussningen från SiS särskilda ungdomshem förbättras och risken minskar att ungdomarna efter påföljd återgår till tidigare antisocialt beteende och umgänge.

ADHD/DAMP-projektet vid SiS (U 2000-3027)

Sökande: Professor Per-Anders Rydelius, Institutionen för kvinnors och barns hälsa, Karolinska Institutet

Projektperiod: 2000-01-01–2002-12-31

Beviljade medel: 1 777 747 kronor

Projektets övergripande syfte är att kartlägga förekomsten av ADHD bland ungdomar som under år 2000 intas och behandlas vid Lövsta skolhem. Ungdomarna kommer att beskrivas konsekutivt och systematiskt med kriterier och metoder hämtade från de medicinska, psykologiska, sociala och pedagogiska vetenskaperna. De kriterier som finns enligt DSM-IV skall ligga till grund för att särskilja diagnosen ADHD (uppmärksamhetsstörning) från uppförandestörning (conduct disorder), trotssyndrom och andra diagnoser. Standardiserade och välutprovade psykologiska test om kognitiva och exekutiva funktioner, personlighet och beteende används tillsammans med ADAD-formuläret. En pedagogisk bedömning görs. Resultaten kommer att bilda underlag för att utveckla/förbättra både utredningsrutinerna och omhändertagandet/behandlingen av ungdomar som kommer till SiS ungdomsverksamhet. En matchad kontrollgrupp om ca 30 högstadielärover ingår i studien.

Projektets resultat samordnas med resultaten från det utvecklingsprojekt om läs- och skrivsvårigheter som sker parallellt vid Lövsta skolhem och från det projekt om funktionsnivå på gränsen till lätt begåvningshandikapp och/eller störning inom autismspektrum som sker vid Långanässkolan.

Självmod och våldsam död före 25 års ålder – Följder av en omöjlig livssituation? (U 97-3020)

Sökande: Professor Per-Anders Rydelius, Institutionen för kvinnors och barns hälsa, Barn- och ungdomspsykiatriska enheten, S:t Görans barnkliniker, Karolinska Institutet

Projektperiod: 1997-01-01–2002-12-31

Beviljade medel: 1 580 000 kronor

Projektets syfte är att pröva frågan om självmord respektive våldsam död kan vara jämförbara

uttryck för livsleda till följd av en omöjlig livssituation präglad av tidiga anpassningssvårigheter, ungdomsbrottslighet, missbruk och arbetsförmåga. Frågeställningen berör självmordstegen i ungdomsåren och har väckts genom redan genomförda longitudinella undersökningar av självmord/dödsfall bland barnpsykiatriska patienter respektive ungdomar som p g a asocialitet behandlats på ungdomsvårdsskolor.

Avslutade projekt

Asociala ungdomars sociala nätverk (U 97-3007)

Sökande: Psykolog Jan Swaling, Barn- och ungdomspsykiatriska enheten, S:t Görans barnkliniker, Karolinska Institutet

Medsökande: Professor Per-Anders Rydelius, Institutionen för kvinnors och barns hälsa, S:t Görans barnkliniker, Karolinska Institutet

Projektperiod: 1997-01-01–1998-12-31

Beviljade medel: 528 000 kronor

Rapport:

Brendler-Lindqvist, M. (2000) *Asociala ungdomars sociala nätverk med focus på ungdomar med invandrar- och flyktingbakgrund*. Research Report nr 17, Karolinska Institutet och Stockholms universitet.

Stockholms läns landsting

En randomiserad kontrollerad studie av en KBT-behandling i grupp med syfte att förbättra ungdomars psykosociala hälsa – specifikt psykisk ohälsa och missbruk (2009/0012)

Sökande: Med dr Anders Tengström, FORUM, Maria ungdom

Projektperiod: 2010-01-01–2010-12-31

Beviljade medel: 950 000 kronor

Studiens syfte är att utvärdera behandlingseffekter av ACT – att hantera stress och främja hälsa, för ungdomar med psykiska problem och missbruk/riskbruk av alkohol eller droger. Medel beviljades för en pilotstudie på något/några SiS-institutioner i form av en kvasiexperimentell studie där ACT genomförs som intervention på vissa institutioner medan andra fungerar som kontroller. Pilotstudien ska ge svar på genomförbarhet och hur behandlingsmetoden uppfattas av ungdomar och personal.

Forskning med inriktning på missbrukare och vården; särskilt tvångsvården

Göteborgs universitet

Pågående projekt

Domar i LVU- och LVM-mål. En rättssäkerhetsstudie (2008/0010)

Sökande: Docent Gustav Svensson, Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet

Projektperiod: 2009-01-01–2010-12-31

Beviljade medel: 1 010 000 kronor

Studien syftar till att undersöka domstolspraxis angående lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) och lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM). Undersökningen ska analysera och ta ställning till vilken betydelse denna praxis har i ett rättssäkerhetsperspektiv. Medför den fortlöpande tillämpningen av LVU och LVM att normer utbildas i domstolarnas domar till gagn för rättssäkerheten eller präglas rättstillämpningen av synen att varje fall är unikt varför tidigare praxis bedöms vara av underordnad betydelse? Undersökningen sker bl a mot bakgrund av forskningsresultat enligt vilka aktörerna i förvaltningsdomstolarna tar stor hänsyn till de sociala myndigheternas tankar om vad som är bäst för den enskilde i barn- och missbruksvård på bekostnad av ett mer strikt rättsligt förhållningssätt.

I projektet analyseras samtliga domar som Regeringsrätten meddelat angående LVU och LVM sedan 1982. Vidare undersöks de domar angående LVU och LVM som under en viss tidsperiod meddelats vid en kammarrätt och två länsrätter. Även tjänstemän vid socialnämnder intervjuas.

Avslutade projekt

En påtvingad relation – en studie av kontaktmannskapet inom LVM-vården (2004/0005)

Sökande: Fil dr Anette Skårner, Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet

Medsökande: Fil dr Leila Billquist, Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet

Projektperiod: 2005-01-01–2007-06-30

Beviljade medel: 1 065 000 kronor

Rapporter:

Billquist, L. & Skårner, A. (2009) *En påtvingad relation? Kontaktmannskapets utövande och villkor inom LVM-vården*. Forskningsrapport nr 4. Statens institutionsstyrelse.

Billquist, L. & Skårner, A. (2009) *En påtvingad relation: stöd och kontroll i kontaktmannarelationen inom LVM-vården*. *Nordisk alkohol- & narkotikatidskrift* vol 26, 3;243–263.

Narkotikamissbrukare i LVM-vård och deras sociala nätverk (V 97-3021)

Sökande: Socionom Anette Skårner, Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet

Medsökande: Professor Gunnar Bernler, Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet

Projektperiod: 1997-01-01–1999-12-31

Beviljade medel: 545 370 kronor

Rapport:

Skårner, A. & Regné, M. (2003) "Det är dom här jag har och inte har". En studie av LVM-vårdade narkotikamissbrukares nätverk. Forskningsrapport nr 1. Statens institutionsstyrelse.

Lunds universitet

Pågående projekt

Kvalitetsfaktorer vid överlämning av utredningsresultat med psykologiska, psykiatriska och sociala data till klient, socialtjänst och behandlingspersonal i LVM-vård (2005/0023) (2007/0019)

Sökande: Docent Mats Fridell, Lunds universitet, Institutionen för psykologi

Medsökande: Fil dr Robert Holmberg, Lunds universitet, Institutionen för psykologi

Projektperiod: 2006-01-01–2008-12-31

Beviljade medel: 1 640 000 kronor

Syftet är att studera hur patient, kontaktpersoner och socialsekreterare förstår presentationen av utredningsmaterialet vid aktuella behandlingskonferenser och att efter konferensen genom intervju med parterna få en bild av vad som upplevs värdefullt, svårförståeligt eller onödigt. Utifrån dessa är tanken att komma med förslag till förbättringar. Ett annat syfte är att utarbeta förslag, möjligen i manualform, för hur överlämningsprocessen kan utvecklas när utredning blir ett integrerat inslag också vid andra LVM-hem.

Effektiv eftervård i SiS södra region (ESS-projektet). En randomiserad studie av case-management-styrd eftervård av LVM-klienter (2001/0005)

Sökande: Professor Mats Berglund, Avdelningen för klinisk alkoholforskning,

Universitetssjukhuset MAS, Lunds universitet

Projektperiod: 2002-01-01–2004-12-31

Beviljade medel: 2 450 000 kronor

Projektets syfte är att söka effektivisera den eftervård och fullfölja de behandlingsintentioner som initierats under institutionsvistelsen med stöd av LVM. Detta skall i praktiken ske med hjälp av en särskild eftervårdssamordnare. De specifika frågeställningar som skall studeras är effekterna av introducerandet av en sådan funktion vad avser klienternas missbruksfrihet, grad av upplevt tvång, psykisk hälsa, social funktion, samband mellan vårdutnyttjande och behandlingsframgång, samt förändringar av livskvalitet under en 12-månadersperiod efter utskrivningen från LVM-institutionen. Detta skall studeras genom en studie byggd på en randomiserad parallellgruppsdesign.

Kvinnors antisocialitet och brottslighet i ett livsförloppsperspektiv (2000-0013)

Sökande: Docent Marie Torstensson, Avdelningen för psykiatri, MAS, Lunds universitet

Projektperiod: 2001-01-01–2002-12-31

Beviljade medel: 688 000 kronor

Projektets övergripande syfte är att studera utvecklingen av antisociala och kriminella karriärmönster bland kvinnor utifrån distinktionen mellan "livsförloppskriminalitet" och "tillfälleskriminalitet", betydelsen av olika individuella, strukturella och livsstilsegenskaper för utvecklingen av olika karriärmönster samt faktorer som kan påverka övergången från antisocialitet och kriminalitet till en mer konventionell livsstil. Undersökningens empiri hämtas från det longitudinella Projekt Metropolit omfattande 7 398 kvinnor födda 1953 och följda under en 30-årsperiod och ca 1 500 kvinnor som varit föremål för § 7-undersökning under perioden 1992–1999.

Ny behandlingsprincip inom LVM-vården. Kombination farmakologisk – psykologisk behandling. Cue-Exposition och Campral-medicinering utvärderat i en randomiserad kontrollerad studie (V 2000-3003)

Sökande: Professor Mats Berglund, Avdelningen för klinisk alkoholforskning, Universitetssjukhuset MAS, Lunds universitet

Medsökande: Fil dr Björn Sallmén, Lunds universitet

Projektperiod: 2000-01-01–2002-12-31

Beviljade medel: 1 350 000 kronor

Syftet är att i en randomiserad Cross-over-design studera effekten av Campral under samtidig behandling med Cue Exposure hos alkoholberoende individer som vårdas på LVM-hem vad gäller 1. Frekvensen helnykterhet under planerade vistelser utanför institutionen 2. Graden av craving (sug) och reaktioner från parasympatiskt nervsystem (mätta med hudtemperatur och puls) under veckorna före förberedelsen av vistelse utanför institution 3. Möjligheter att förutsäga effekterna av framtida behandling med Campral beroende på effekterna under behandlingstiden 4. Att studera användandet av Campral 12 månader efter utskrivning från institution.

LVM-vårdens effektivitet. Ett naturligt experiment efter lagändringen 1994 (V 95-3037)

Sökande: Professor Mats Berglund, Alkohol- och narkotikakliniken, MAS

Medsökande: Kurator, fil kand Marianne Kronberg, Alkohol- och narkotikakliniken, MAS

Projektperiod: 1995-07-01–2000-12-31

Beviljade medel: 1 934 700 kronor

För att förstå kausaliteten i sambandet mellan den ökade dödligheten i tvångsgruppen och tvångsvården i sig krävs antingen ett naturligt experiment eller en randomiserad kontrollerad studie. Sedan juli 1994 har de olika socialnämnderna själva ansvaret för att ansöka om tvångsvård, vilket har medfört stora regionala skillnader. Detta kan inte förklaras av olika sociala förhållanden eller olikheter i frekvensen anmälningar. I studien skall jämföras LVM-anmälda missbrukare i områden med högt respektive lågt antal LVM-ansökningar efter 24 respektive 48 månader. En rad effektvariabler studeras.

Rapport:

Larsson Lindahl, M. (2006) *Legal coercion of substance abusers; investigation, treatment and*

outcome. Lic uppsats. Medicinska fakulteten, Lunds universitet.

Avslutade projekt

Två- till treårsuppföljning av LVU- och LVM-vårdade kvinnor från Lunden (2002-0004)

Sökande: Docent Mats Fridell, Institutionen för psykologi, Lunds universitet

Medsökande: Leg psykolog Iréne Jansson, Lundens LVM-/LVU-hem

Projektperiod: 2003-01-01–2005-12-31

Beviljade medel: 2 080 000 kronor

Rapporter:

Fridell, M., Billsten, J., Jansson, I. & Amylon, R. (2009) *Femårsuppföljning. Kvinnor vårdade vid Lundens ungdomshem och LVM-hem*. Forskningsrapport nr 1, Statens institutionsstyrelse.

Jansson, I., Hesse, M. & Fridell, M. (2009) Influence of Personality Disorder Features on Social Functioning in Substance-Abusing Women Five Years after Compulsive Residential Treatment, *European Addiction Research*, 15:25–31.

Jansson, I., Hesse, M. & Fridell, M. (2008). Personality Disorder Features as Predictors of Symptoms Five Years Post-Treatment, *American Journal on Addictions*, 17:3, 172–175.

Jansson, I., Hesse, M. & Fridell, M. (2008). Validity of self-reported criminal justice system involvement in substance abusing women at five-year follow-up, *BMC Psychiatry* 8:2

Tvångsvårdade missbrukare i hemlöshet (2000-0024)

Sökande: Docent Hans Swärd, Socialhögskolan, Lunds universitet

Medsökande: Doktorand Anders Giertz, Socialhögskolan, Lunds universitet

Projektperiod: 2001-01-01–2001-12-31

Beviljade medel: 260 000 kronor

Rapport:

Yohanes, L., Angelin, A., Giertz, A. & Swärd, H. (2002) "De kommer ut fräscha och fina". *Om tvång och hemlöshet*. Forskningsrapport nr 4. Statens institutionsstyrelse.

Rättssäkerhet och tvångsvård – En rättssociologisk studie av rättssäkerhetens utveckling för tvångsomhändertagna missbrukare under 1990-talet (V 2000-3015)

Sökande: Tf professor Karsten Åström, Avdelningen för Rättssociologi, Sociologiska institutionen, Lunds universitet

Medsökande: Jur kand Annika Staaf, Lunds universitet

Projektperiod: 2000-01-01–2003-12-31

Beviljade medel: 1 305 000 kronor

Rapporter:

Staaf, A. (2003) Analys av socialnämndernas utredningar inför ansökan hos länsrätt om tvångsvård jämlikt Lagen (1988:820) om vård av missbrukare i vissa fall. Bilaga till betänkandet om LVM-lagen. *Stencil*.

Hydén, H., Staaf, A. & Åström, K. (2003) Normative challenges to legal rules, att publiceras i en antologi redigerad av Aleksander Peczenik inför världskongressen i rättsfilosofi i sept 2003. *Stencil*.

Staaaf, A. (2005) *Rättssäkerhet och tvångsvård. En rättssociologisk studie*, Lund Studies in Sociology of Law 22. Avhandling. Lund.

LVM-vårdens arbete – en undersökning av vårdarbetet på behandlingshem (V 97-3022)

Sökande: Fil dr Bengt Svensson, Socialhögskolan, Lunds universitet

Projektperiod: 1997-01-01–2000-12-31

Beviljade medel: 1 602 000 kronor

Rapporter:

Svensson, B. (1997) Livet som narkoman, *Nordisk Alkohol- och narkotikatidskrift*, vol 14, 1997:4:219–230.

Svensson, B. (1998) Missbrukare, i Denvall, V. & Jacobsson, T. (red) *Vardagsbegrepp i socialt arbete*, Norstedts juridik, Stockholm.

Svensson, B. (1998) Stjärnglans över drogerna, *Socialpolitik*, 1998:3:38–41.

Svensson, B. (1999) Att vårda unga missbrukare, *Alkohol och narkotika – politik, vård och dilemman*. Rapport från konferens i Göteborg 12–13 april 1999, Socialvetenskapliga forskningsrådet.

Svensson, B. (2001) *Vård bakom låsta dörrar. Lunden, ett LVM-hem för kvinnor*. Forskningsrapport nr 1. Statens institutionsstyrelse.

Svensson, B. (2001) Om jag inte får gå ut så river jag stället – om tvångsvård av kvinnliga narkomaner, *Socionomen* 5/2001:62–67.

Svensson, B. (2002) En jämförelse mellan tvångsvård för män och för kvinnor, i Leissner, T. & Hedin, U-C. (red). *Könsperspektiv på missbruk*. Stockholm: Bjurner och Bruno

Svensson, B (2003) *Knarkare och plitar – tvångsvården inifrån*. Stockholm: Carlssons förlag.

Djupintervjustudie av tunga narkotikamissbrukare med självmordsförsök: En utforskningsstudie och jämförande studie av missbrukare i psykiatrisk vård och LVM-vård (V 95-3049, V 97-3004)

Sökande: Docent Mats Fridell, Institutionen för tillämpad psykologi, Lunds universitet

Medsökande: Socionom, leg psykoterapeut Eva Johnsson Fridell

Projektperiod: 1995-07-01–1997-06-30

Beviljade medel: 418 000 kronor

Rapporter:

Johnsson, E. & Fridell, M. (1997) Suicide attempts in a cohort of drug abusers: a 5-year follow-up study. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 1997:96:362–366. Också publicerad i Yearbook of Psychiatry 1998.

Fridell, M. (1998) Drogmissbrukare med psykisk störning – femårsuppföljning av tunga narkomaner, i Gerdner, A. & Sundin, Ö. (red) *Dubbel trubbel*. Nya rön och erfarenheter i diagnos och behandling av samtidigt beroende och psykisk störning. Behandlingshemmet Runnagården. Örebro.

Johnsson, E. & Fridell, M. (1999) ”Plötsligt får man lust att leva”. *En grupp narkomaners berättelser om sina självmordsförsök*. Forskningsrapport nr 2. Statens institutionsstyrelse.

Johnsson, E. (2002) *Självmordsförsök bland narkotikamissbrukare*, Lund Dissertations in Social Work nr 10. Lunds universitet.

Tvångsvård av missbrukare – ett rättsligt perspektiv (V 96-3001)

Sökande: Jur kand Ewa Gustafsson, Juridiska institutionen, Lunds universitet

Medsökande: Professor Lotta Westerhäll, Rättsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet

Projektperiod: 1996-07-01–1997-12-31
Beviljade medel: 600 000 kronor

Rapporter:

- Gustafsson, Ewa (2001) *Missbrukare i rättsstaten*. En rättsvetenskaplig studie om lagstiftningen rörande tvångsvård av vuxna missbrukare. Akad. avh. Juridiska institutionen, Lunds universitet. Stockholm: Norstedts Juridik.
- Gustafsson, Ewa (2002) *Fostret i fokus, om rättssäkerhet och tvångsvård av gravida missbrukare*, i Vahlne Westerhäll, L. (red) *Rättssäkerhetsfrågor inom socialrätten*, Norstedts juridik AB.

Etik och LVM (V 95-3042)

Sökande: Professor Mats Berglund, Alkohol- och narkotikakliniken, MAS
Medsökande: Fil kand, teol kand Jan Arlebrink, Sjukhuskyrkan, MAS
Projektperiod: 1995-07-01–1998-12-31
Beviljade medel: 650 000 kronor

Rapporter:

- Arlebrink, J. (2003) *Det existentiella lidandet – alkoholmissbrukares upplevelser av och reaktioner på tvångsvård*. Licentiatsavhandling, Lunds universitet, Centrum för teologi och religionsvetenskap, Avdelningen för tros- och livsåskådningsvetenskap.
- Arlebrink, J. (2004) *Det moraliska ifrågasättandet och det existentiella lidandet. Alkoholmissbrukares upplevelser av och reaktioner på tvångsvård*. Lunds universitet, Lund Studies in Ethics and Theology 13. Avhandling.

Malmö högskola

Pågående projekt

Hur formas och genomförs socialtjänstens insatser efter avslutad LVM-vård (2005/0002)

Sökande: Docent Bengt Svensson, Hälsa och samhälle, Malmö högskola
Medsökande: Doktorand Weddig Runquist, Malmö högskola
Projektperiod: 2006-01-01–2008-12-31
Beviljade medel: 1 500 000 kronor

Studien avser att undersöka socialtjänstens planerade och faktiskt genomförda eftervårdsinsatser (arbete, sysselsättning, bostad, behandling) efter det att LVM-vården har upphört. En väsentlig frågeställning är vad som styr dessa val och hur valen motiveras samt i vilken mån klientens egna önskemål beaktas. Studien omfattar män och kvinnor som är intagna med stöd av 4§LVM en given dag eller vars omedelbara omhändertagande övergår i §4-vård. 11 institutioner ingår och klientantalet uppskattas till cirka 100. För alla klienter hämtas socialtjänstens planerade eftervårdsinsatser. Ett urval om cirka 30 klienter intervjuas om deras önskemål inför eftervården. Planerade och faktiskt genomförda insatser följs upp 6 månader efter LVM. Socialsekreterarna telefonintervjuas och samma urval klienter intervjuas om hur eftervården blev i verkligheten.

Avslutade projekt

Kön och behandlingsarbete inom tvångsvården (2006/0060)

Sökande: Fil dr Leili Laanemets, Malmö högskola, Hälsa och samhälle

Projektperiod: 2006-11-15–2007-12-31

Beviljade medel: 893 000 kr

Rapport:

Laanemets, L. & Kristiansen, A. (2008) *Kön och behandling inom tvångsvård. En studie av hur vården organiseras med avseende på genus*. Forskningsrapport nr 1. Statens institutionsstyrelse.

Rymningar och avvikningar inom LVM-vården – orsaker, karaktär och omfattning (2001/0011)

Sökande: Fil dr Bengt Svensson, Hälsa och samhälle, Malmö högskola

Projektperiod: 2002-01-01–2004-12-31

Beviljade medel: 1 195 000 kronor

Rapport:

Svensson, B. (2008) *Rymmare*. Stockholm: Carlsson Bokförlag,

Stockholms universitet

Pågående projekt

Hur, när och för vem används tvångsvård?(2007/0020)

Sökande: Fil dr Jessica Palm, Stockholms universitet, SoRAD

Medsökande: Doktorand Jessica Storbjörk, Stockholms universitet, SoRAD

Projektperiod: 2008-01-01–2008-12-31

Beviljade medel: 863 000 kronor

Syftet är att undersöka hur, när och för vem tvångsvård enligt LVM används. Ett mer specifikt syfte är att analysera vilka som tvångsvårdas i jämförelse med vilka som vårdas inom den frivilliga missbrukarvården – vad predicerar intag till tvångsvård? Olika faktorer som kan vara avgörande för intag, egenskaper hos klienterna inklusive deras syn på behandling och kommun-tillhörighet kommer att undersökas. Ett ytterligare syfte är att analysera hur olika aktörer (med särskilt fokus på socialtjänsten och hur olika kommuner skiljer sig åt) resonerar i specifika LVM-ärenden och på ett mer generellt plan om och när och för vilka tvångsvård enligt LVM skall användas i relation till andra insatser som står till buds.

Tre redan insamlade material kommer att analyseras: 1865 intervjuer med/registeruppgifter om klienter / patienter i Stockholms läns missbrukarvård som jämförs med 2) SiS DOK-intervjuer med LVM-klienter där liknande frågor ställts om klienternas situation och 3) ett omfattande kvalitativt observations- och intervjumaterial från Vårdkedjeprosjektets utvärdering (nedan) där frågor om när LVM skall användas, hur olika klientgrupper ska hanteras, etiska dilemman och ansvarsområden för olika aktörer aktualiserats i aktuella LVM-ärenden och i generella resonemang. Ett fåtal kompletterande intervjuer kommer att göras.

Rapport:

Palm, J. (2009) "Man får inte suppa ihjäl sig enligt svensk lagstiftning!" Svenska socialarbetares tal om bruket av tvångsvård. *Nordisk alkohol- och narkotikatidskrift*, Vol 26, 3:277–293.

Lokal missbrukarvårdspolitik och socialt medborgarskap. Tvångsvård och alternativa kontroll- och vårdinsatser i svenska och finska kommuner (2003-0021)

Sökande: Docent Kerstin Stenius, SoRAD, Stockholms universitet

Projektperiod: 2004-01-01–2007-03-31

Beviljade medel: 1 499 711 kronor

Tvångsvård inom sociallagstiftningens ram har av tradition varit en del av såväl Finlands som Sveriges extensiva missbrukarvård. I Sverige har tvångsvården minskat kraftigt under det senaste decenniet och i Finland har denna tvångsvård i praktiken upphört efter en lagreform år 1987. Under denna period har vårdansvaret legat hos kommunen, en nivå där välfärdssystemet är mycket litet undersökt. Syftet med studien är att analysera den kommunala socialtjänstens reaktioner på kommuninvånare med tungt missbruk idag och förskjutningar i dessa reaktioner från 1930-talet. Fokus är på det konkreta mötet mellan socialtjänst och klient. Analysen görs mot bakgrund av begreppet socialt medborgarskap. Kan förändringar över tid och nationella och lokala olikheter förklaras med förändringar i synen på individens autonomi i förhållande till kollektiva intressen eller som förändringar i socialpolitiskt integrativa ambitioner? Hur mycket lokala beslut påverkas av lagstiftning, ekonomisk styrning och professionalisering av vården? Studien genomförs i tre finska och tre svenska kommuner med varierande omfattning av institutionsvård av tunga missbrukare.

Förekomst och växlingar mellan olika faser i missbrukares liv – En analys av vård och återfall med statistiska durations- och transitionsmodeller (Ö 2000-3021)

Sökande: Professor Ove Frank/professor Daniel Thorburn, Statistiska institutionen, Stockholms universitet

Medsökande: Fil kand, doktorand Jonas Larsson, Statistiska institutionen, Stockholms universitet

Projektperiod: 2000-01-01–2002-12-31

Beviljade medel: 1 100 000 kronor

Projektet syftar till att undersöka hur statistiska durations- och transitionsmodeller kan användas för att beskriva och förklara olika faser i missbrukares liv. Olika livssituationers varaktighet och växlingar skall studeras för klientgrupper för att få statistiskt underlag för att bedöma hur olika typer av missbruk vanligtvis utvecklas och hur man med vårdinsatser och andra kontrollerade faktorer kan påverka förloppet. Något som också kommer att belysas med de använda metoderna är utvärdering av vårdhjemmens insatser med hänsyn tagen till deras speciella klientgrupper. Data från SiS forskningsregister (DOK och ADAD) samt från uppföljningsstudier från ett EU-projekt om återfallsprevention kommer att användas.

Avslutade projekt

Utslussning av LVM-klienter – eftervårdsinsatser ur socialtjänstens och missbrukarnas perspektiv (2005/0009)

Sökande: Fil dr Mats Ekendahl, Institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet

Projektperiod: 2006-01-01–2007-12-31

Beviljade medel: 1 559 797 kronor

Rapporter:

Ekandahl, M. (2007). Aftercare and compulsory substance abuse treatment: A venture with potential? *Contemporary Drug Problems* 34/Spring 2007: 137–161.

Ekandahl, M. (2008) Alcohol abuse, compulsory treatment and successive aftercare: a qualitative study of client perspectives, *International Journal of Social Welfare*, 17:1–10.

Utvärdering av Vårdkedjeprojektet (2005/0033)

Sökande: Docent Kerstin Stenius, SoRAD, Stockholms universitet

Projektperiod: 2005-03-01–2007-03-31

Beviljade medel: 2 435 680 kronor

Rapport:

Fäldt, J., Storbjörk, J., Palm, J., Oscarsson, L. & Stenius, K. (2007) *Vårdkedjeprojektet. Tre utvärderingsperspektiv*. Forskningsrapporter nr 2, Statens institutionsstyrelse.

Statistiska index och prediktorer inom den institutionella missbrukarvården (V 98-3011)

Sökande: Professor Ove Frank, Statistiska institutionen, Stockholms universitet

Medsökande: Fil dr Ingegerd Jansson, Statistiska institutionen, Stockholms universitet

Projektperiod: 1998-01-01–2000-12-31

Beviljade medel: 1 139 000 kronor

Rapporter:

Ravndal, E., Lauritzen, G., Frank, O., Jansson, I. & Larsson, J. (2001) Childhood maltreatment among Norwegian drug abusers in treatment, *International Journal of Social Welfare*, 10:142–147.

Frank, O., Jansson, I., Larsson, J., Reichmann, S., Soyez, V. & Vielva, I. (2001) Addiction severity predictions using client network properties, *International Journal of Social Welfare*, 10:215–223.

Jansson, I. (2001) *Problem i sammanfattande mått i ASI*. Allmän SiS-rapport nr 10.

Frank, O. (2000) Structural Plots of Multivariate Binary Data, *Journal of Social Structure* 1(4), 1–19.

Frank, O. (2000) "Validating clustering in large contingency tables", Paper presented at 7th Conference of the *International Federation of Classification Societies*, Namur, Belgium.

Dahl, A. (2003) Ett underlag för ADAD-index. *Stencil*. Statistiska institutionen, Stockholms universitet.

Hagberg, J. (2003) Könseffekter i ADAD-data. *Stencil*, Statistiska institutionen, Stockholms universitet.

Lorenc, B. (2002) Entropy-based Measures of Association. *Stencil*, Statistiska institutionen, Stockholms universitet.

Alkoholmissbrukares livshistorier (V 98-3023)

Sökande: Fil dr Noriko Kurube, Institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet

Vetenskaplig ledare: Professor Lars Oscarsson, Institutionen för samhällskunskap, Örebro universitet

Projektperiod: 1998-08-01–2000-12-31

Beviljade medel: 950 000 kronor

Rapporter:

- Kurube, N. (2001) LVM-klientens livssyn: Det förlorade livet eller livet som oändlig kamp, *Socionomen* 5/2001:56–61.
- Kurube, N. (2002) ”The lost life or life as an endless struggle”, Paper presented at the thematic meeting on *Addiction in the Life Course Perspective: Entry and Exit Processes*, organised by Kjetil Bruun Society for Alcohol and Other Drugs and the Nordic Council for Alcohol Research in Stockholm, October 16–19, 2002.
- Kurube, N. (2004) *Det förlorade livet eller livet som oändlig kamp. LVM-klienters livshistorier med fokus på kvinnor*. Forskningsrapport nr 2. Statens institutionsstyrelse.

Klientperspektiv på motivationsarbetet inom LVM-vården (V 98-3029)

Sökande: Anders Bergmark, Institutionen för socialt arbete, Socialhögskolan, Stockholms universitet

Medsökande: Doktorand Mats Ekendahl, Institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet

Projektperiod: 1998-01-01–1999-06-30

Beviljade medel: 552 000 kronor

Rapporter:

- Ekendahl, M. (2001) *Tvingad till vård – missbrukares syn på LVM, motivation och egna möjligheter*. Akad. avh. Rapport i Socialt arbete nr 100. Institutionen för socialt arbete, Socialhögskolan, Stockholms universitet.

Tvångsvård av vuxna missbrukare: teori, praktik och mortalitet (V 95-3013)

Sökande: Professor Anders Bergmark, Institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet

Medsökande: Professor Lars Oscarsson, Örebro universitet

Projektperiod: 1995-07-01–1998-12-31

Beviljade medel: 1 900 000 kronor

Rapporter:

- Bergmark, A. (1996) Missbruk och temporalitet. En diskussion kring rationalitet, kontroll och motivation. *Nordisk Alkoholtidskrift*, vol 13, 1996:1:77–87.
- Bergmark, A. & Oscarsson, L. (1999) Behandlingsmotivation och tvångsvård. *Socialvetenskaplig tidskrift* 1999:3:194–209.
- Billinger, K. (2000) *Få dem att vilja. – Motivationsarbete inom tvångsvården*. Rapport i socialt arbete nr 95. Inst för socialt arbete, Socialhögskolan, Stockholms universitet. Akad. avh.
- Bergmark, A. (2003) Tvångsvårdens utfall – en uppföljning av missbrukare vårdade med stöd av LVM. I Forskningsrapporter, Bilagedel till LVM-utredningens betänkande *Tvång och förändring*, SoU 2004:3.

Äldre missbrukare inom institutionsvård – exemplet Östfora (V 95-3012)

Sökande: Fil dr Ann Boklund-Palm, Institutionen för socialt arbete, Socialhögskolan, Stockholms universitet

Projektperiod: 1995-07-01–1997-12-31

Beviljade medel: 790 000 kronor

Syftet är att undersöka vårdkedjan kring missbrukande personer, 60 år och äldre eller funktionshandikappade, intagna under en viss period på Östfora behandlingshem. Ett delsyfte är att undersöka vad som konkret görs och hur behoven tillgodoses inom behandlingshemmet och socialtjänsten i hemkommunen. Ett annat delsyfte är att beskriva de intagna, vilka speciella behov dessa människor har samt försöka belysa hur de värderar vistelsen på Östfora. Vidare är avsikten att undersöka hur missbruket liksom livssituationen utvecklas efter hemkomsten från behandlingshemsvistelsen.

Växjö universitet

Avslutade projekt

God behandling och självutvärdering – en studie av LVM-vård och frivillig vård med DOK-systemet som bas (2005/0008)

Sökande: Professor Håkan Jenner, Institutionen för pedagogik, Växjö universitet

Projektperiod: 2006-01-01–2007-12-31

Beviljade medel: 1 100 000 kronor

Rapporter:

Anderberg, M. & Dahlberg, M. (2009). *Strukturerade intervjuer inom missbruksvården – som en grund för kunskapsutveckling*. Akad avh, Inst för vårdvetenskap och socialt arbete, Växjö university press.

Dahlberg, M. & Anderberg, M. (2008) Strukturerade intervjuer som underlag för utvärdering och forskning – några metodologiska aspekter. *Socialvetenskaplig Tidskrift* 2; 98–114.

Anderberg, M. & Dahlberg, M. (2007) Interbedömarreliabilitet – ett tillförlitligt mått på standardiserade intervjuer? En studie av DOK-intervjun. *Nordisk Alkohol- och Narkotikatidskrift*, Vol 24, 1:45–58.

Anderberg, M. & Dahlberg, M. (2006) Vad är det vi mäter och vad vill vi åstadkomma? – En diskussion om utvärdering av missbrukarvården, *Socialt Perspektiv*, 1–2.

Umeå universitet

Avslutade projekt

Missbruk och psykisk störning (V 95-3004)

Sökande: Professor Bengt-Åke Armelius, Institutionen för tillämpad psykologi, Umeå universitet

Medsökande: Fil dr Håkan Larsson, Institutionen för tillämpad psykologi, Umeå universitet

Projektperiod: 1995-07-01–2001-12-31

Beviljade medel: 4 150 000 kronor

Rapporter:

- Anttila, A. (2005) Missbruk och psykisk störning – prövning av en modell för att avgöra vad som är primärt. *D-uppsats*, Institutionen för Psykologi, Umeå universitet.
- Armeliuss, B-Å., Armeliuss, K., Larsson, H. & Sundbom, E. (2002) *Missbrukare med psykiska störningar och psykiatripatienter. Jämförelser baserade på ASI, SASB och DMT*. Forskningsrapport nr 1. Statens institutionsstyrelse.
- Ollus, M. & Larsson, H. (2000) Arbetsmiljö och vårdkultur (Del 6) Frösö behandlingshem. *Stencil*. Statens institutionsstyrelse.
- Ollus, M. & Larsson, H. (2000) Arbetsmiljö och vårdkultur (Del 7) Hessleby behandlingshem. *Stencil*. Statens institutionsstyrelse.
- Larsson, H. & Ollus, M. (1999) *Ett år efter utskrivning – vad hände sen? En uppföljning av 31 LVM-klienter*. SiS följer upp och utvecklar, 5/99.
- Larsson, H. (1998) Långtidsuppföljning – process och resultat för missbrukare, i Gerdner, A. & Sundin, Ö. (red) *Dubbel trubbel*. Nya rön och erfarenheter i diagnos och behandling av samtidigt beroende och psykisk störning. Behandlingshemmet Runnagården, Örebro.

Uppsala universitet

Avslutade projekt

Behandlarrollen i missbrukarvården: professionell hållning och empati (V 95-3021)

Sökande: Fil dr Ulla Holm, Pedagogiska institutionen, Uppsala universitet

Projektperiod: 1995-07-01–1999-12-31

Beviljade medel: 1 026 000 kronor

Rapporter:

Holm, U. (2001) *Empati och professionellt förhållningssätt. Behandlarrollen i missbrukarvården*. Forskningsrapport nr 3. Statens institutionsstyrelse.

Holm, U. (2002) Empathy and professional attitude in social workers and non-trained aids, *International Journal of Social Welfare*, 11:1–10.

Ersta Sköndal högskola

Avslutade projekt

Av sig själv förstå – Missbruk, behandling, prevention – en studie av intrakulturell strategi, exemplet zigenare (2002-0014)

Sökande: Docent Göran Johansson, Ersta Sköndal högskola och Fokus Kalmar län

Projektperiod: 2003-01-01–2004-12-31

Beviljade medel: 1 085 000 kronor

Rapport:

Johansson, G. (2007) *Annars får man inte vara med. Missbrukarvård och kulturens täckelse – exemplet zigenare*. Forskningsrapport nr 1. Statens institutionsstyrelse.

Bete sig normalt. En studie av familjehemsvård för vuxna missbrukare (V 2000-3013)

Sökande: Docent Göran Johansson, Ersta Sköndal högskola
Projektperiod: 2000-01-01–2001-12-31
Beviljade medel: 1 172 000 kronor

Rapport:

Johansson, G. (2002) *Bete sig normalt. Ett perspektiv på den vuxna familjehemsvården*.
Forskningsrapport nr 3. Statens institutionsstyrelse.

Kvinnosynens praktiska betydelse i behandlingsarbetet med missbrukande kvinnor
(V 99-3011)

Sökande: Fil dr Carin Holmberg, Ersta Sköndal högskola
Projektperiod: 1999-01-01–1999-12-31
Beviljade medel: 275 720 kronor

Rapporter:

Holmberg, C. (2000) *Aspekter av kvinnosynen i missbruksbehandling. Empiriska exempel och teoretiska funderingar*. Sköndalsinstitutets arbetsrapportserie nr 14. Ersta Sköndal högskola.

Holmberg, C. (2001) Skiljer ”vi” oss från ”dom”? *Socionomen* 5/2001:51–55.

LVM-vård som kulturell ingenjörskonst. En socialantropologisk studie av en vårdforms faktiska innehåll (V 97-3002)

Sökande: Fil dr Göran Johansson, Ersta Sköndal högskola
Projektperiod: 1997-01-01–1998-12-31
Beviljade medel: 754 000 kronor

Rapport:

Johansson, G. (2000) *Tvång och tillit. LVM-vård som kulturell ingenjörskonst – exemplet Hornö*. Forskningsrapport nr 1. Statens institutionsstyrelse.

Socialtjänstförvaltningen i Stockholm, FoU-byrån

Avslutade projekt

Vem får vilken missbruksvård? En vinjettstudie av behovsbedömningar, val av vårdform och LVM-handläggning inom socialtjänsten (2000-0019)

Sökande: Fil dr Jan Blomqvist, FoU-enheten, Socialtjänstförvaltningen, Stockholm
Projektperiod: 2001-07-01–2003-06-30
Beviljade medel: 1 000 000 kronor

Rapporter:

Blomqvist, J. & Wallander, L. (2004) *Åt var och en vad hon behöver? En vinjettstudie av socialarbetares bedömningar och val av insatser vid missbruksproblem*. Delrapport 1. Stockholms stad. FoU-rapport 2004:8.

Wallander, L. & Blomqvist, J. (2005) *Vad styr vårdvalen? En faktoriell survey av faktorer som predicerar val av insats inom socialtjänstens missbruksvård*. Delrapport 2. Stockholms

- stad. FoU-rapport 2005:3.
- Wallander, L. & Blomqvist, L. (2005) Who "needs" compulsory care? A factorial survey of Swedish social workers' assessments of clients in relation to the Care of Abusers (Special Provisions) Act. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*, English Supplement, 22, 63–85.
- Blomqvist, J. & Christophs, I. (2005) *Kan forskning påverka praktiken? En utvärdering av olika sätt att återföra forskningsresultat inom missbrukarvården*. Stockholms stad, FoU-rapport 2005:18.
- Wallander, L. (2008) *Measuring Professional Judgements. An Application of the Factorial Survey Approach to the Field of Social Work*, Akad. Avh. Stockholm Studies in Sociology, New Series 31. Stockholms universitet.

LVM i Stockholm 1997 (V 98-3038)

Sökande: Enhetschef Gun-Lis Angsell, Socialtjänstförvaltningen, FoU-enheten

Medsökande: Dr Med Sci Gunnar Ågren

Projektperiod: 1999-01-01–1999-03-31

Beviljade medel: 60 000 kronor

Rapport:

Strömberg, A-M. (1999) *Hur utreds LVM-anmälningar?* FoU-byrån. Socialtjänstförvaltningen, Stockholm.

Tvångsingripanden, frivillig vård och livsstilsförändring. Behandlingserfarenhetens roll i det långsiktiga rehabiliteringsförloppet (V 97-3015)

Sökande: Psykolog Jan Blomqvist, Socialtjänstförvaltningen, FoU-byrån

Medsökande: Dr Med Sc Gunnar Ågren, Socialtjänstförvaltningen, FoU-byrån

Projektperiod: 1997-01-01–1999-12-31

Beviljade medel: 1 456 000 kronor

Rapporter:

Blomqvist, J. (2001) Gender-specific issues in unassisted recoveries from addiction problem. *Paper presented at the 27th Annual Alcohol Epidemiology Symposium* in Toronto, 27 May–1st June, 2001

Blomqvist, J. (2002) Recovery with and without treatment: A comparison of resolutions of alcohol and drug problems. *Addiction Research and Theory*, 10 (2), 115–118.

Blomqvist, J. (2002) *Att sluta med narkotika – med och utan behandling*. Socialtjänstförvaltningen i Stockholm. FoU-rapport 2002:2.

Christophs, I. (2002). *Tvångsvård på gott och ont*. FoU-rapport 2002:5, Socialtjänstförvaltningen, Stockholms stad.